

ROMANOS

Roma huakka' jakya' huaknopoe'eriomeytaj Pabloa o'manigmadoya'uyate.

**Roma huaknopoe'eriomeytaj
Pabloa o'manigmadoya'uyate.**

1 ¹Do Pabloa on'nigmadoya'ne. Jesucristoen huanaba' ijnigpeikay. Diosen huadak hua'a, Jesucristoen huadak hua'a kamanbatia'pakike'po Diosa do'taj bektie'po me'ta'mona'uyne.

²Huadak hua'a Jesucristotaj a'nennanada Diosa o'manbatia'pakuyate. Jesucristo tiakhued Apag Diosba'te on'nigmadoya'uyate. ³Diosen huadak hua'a Jesucristo Huairi Diosen Huasi'po aratbuten huaso'nigda o'si'poe'uyate. David huairien adhuea' huayayo o'uyate. David Israel aratbuten huairi o'uyate.

⁴Dios teyda o'epo Jesucristotaj kubarakya' o'noyhuada'uyate. Konigepo Diosen Huasi'po o'epo teyda o'epo Diosen Nokirega mo'manopoea'ika'ne. ⁵Jesucristo oro'en Huairia me'tinepahui'po do'taj huakka'da bo'tihuapokika'ne. Aratbut nogbaya' nogbaya' Jesucristotaj kamaknopoi'ke'po kenpa'ti Diostaj kan'nigpeike'po do'taj Diosa bektie'ea'uyne kenpa'ti me'ta'mona'uyne. ⁶Konigepo nogbaya' nogbaya' Jesucristotaj huakka'nanada o'noknopoe'denok. Opudomey Romano hua'e'rikon Jesucristoen mo'ene.

⁷Opudomey Roma huaknopoe'eritaj Diosa di' mo'maepo "Do'huedyo'

yanikati' yag'kikati'." Diosa mona'de'uyne. Oro'omeyen Apag Dios Jesucristo Huairiere opudomeytaj kamatinepahui'po daka' kabatihuaopokike'po kenpa'ti kamanoe'yike'po ken konig on'nigtiona'pakika'nig on'nigmadoya'ne.

**Pabloa Romayo huaknopoe'eritaj
e'bata'huade'deta' o'pakuyate.**

⁸Huakkuruda o'nona'ne. Opudomey Romaya' huaknopoe'eri Diostaj Jesucristotaere daka' moknopoi'ka'nok kenpa'ti mo'nigpeika'nok nogbaya' nog huadaribaya' nogya' nogya' aratbut opudomeytaj mo'tipe'denok konig daka' moknopoi'ka' mo'tinopoe'denok. Konigepo Jesucristo kenda o'paknok dakiti Diostaj yonay. ⁹Opudomeytaj ijtiona'pakika'nig Diosapi' kenda buttida me'tinopoe'ne. Diostaj diga'da ijnigpeika'po Diosen Huasi'potaj Jesucristoen huadak hua'a ijmanbatia'pakikay. ¹⁰Opudomey Romayo huaknopoe'eritaj e'bata'huade'ta' ijpakika'nig'a huahue'dik ijikay. Diosa kahuea' e'tinopoe'nayo ijhua'apoy. Konigepo ijtiona'pakikay. ¹¹Opudtaj eta'huadeta' ijpaki. Kenpa'ti opudtaj e'tiahuayta' ijpakpo Jesucristoen huadak hua'a

nogiti nogiti kanoknopoike'po opudomeytaj e'tihuapokta' ijpaki. ¹²Huayahuaya nogiti nogiti daka' huaknopoika' a'batihuapokeya'po opudtaj e'bata'huade'ta' ijpakikay.

¹³Konig nog aratbuttaj Jesucristoen huadak hua'a ijmanbatia'pakonhua'nok huakka'nada on'manopo'korea'uypo on'maknopoe'uy. Opudomey konigti Romayo huae'eri sue'da oknopoehue' huae'eritaj a'manopo'koreaya'po Jesucristotaj huaboada a'maknopoeaya'po kenpa'ti opudomey huaknopoe'eritaj nogiti daka' huaknopoe' kenpa'ti nogiti huanigpee' a'batihuapokikaya'po nogok nogok opudte ijhua'apoy ijnopoe'ika'nig'a huahue'dik ijika'uy. Oydapi' huahue'dikda ijje. Kenda e'manopoea'ta' ijpaki, egomey.

¹⁴Aya' aratbuttada kenpa'ti aratbut huakka'da en'nopoe'tadapi' kenpa'ti aratbut sue'da en'nopoe'tada Diosa me'ta'mona'uynok Jesucristoen huadak hua'a manbatia'pakdik ijikay.

¹⁵Konigepo opudomey Romayo huae'eritakon Jesucristoen huadak hua'a e'manbatia'pakta' ijjeretpaki.

Jesucristoen huadak hua'a aratbut eknopoe'nayo Diosa dakhuea' e'ka' manopo'yarea'dik o'e.

¹⁶Jesucristoen huadak hua'a e'manbatia'pakte aya'da aratbuta eknopoe'nayo Diosa dakhuea' e'kika' manopo'yarea'dik o'e. Huakkuruda judio huaknopoe'eritaj o'manopo'yarea'. Onte'ti nog aratbuttaj o'manopo'yarea'. Konigepo Jesucristoen huadak hua'ataj e'manbatia'pak tobirahue' ijje. ¹⁷Jesucristotaj eknopoeyo'da oro'meytaj huadaknopo'da e'huae'taj Diosa bo'tinopoe'po kenere mo'noeanhuahuika'apone. Kenda Diosen huadak hua'a o'manmadikika'. "Jesucristotaj huaknopoe'eri

huadaknopo'da e'huae'taj Diosa o'matinopoe'po kurudyo kenere o'manoeanhuahuika'apo." Apagba'a oa'uyate.

Aratbuta Diostaj pakhue' o'nepo kenpa'da dakhuea'nada ogkika'.

¹⁸Aya'ada Diostaj e'nigpeeta' pakhue' huae'eri kenpa'ti buttida hua'a e'nopoe'ta' pakhue' huae'eria dakhuea' ogkika'nok Diosa huiyoknana dakhuea'da castiga magka'dik o'epo o'nopoe'ene. ¹⁹Kenomeytaj Diosa buttida o'e Diosa e'manopoea'tada Diostaj daka' oknopoe'dik e'eda, ²⁰oro'en huakpoa Diostaj tiahuahue'dik ee'pi' kenda a'nnanada Diosa o'ka'uyatenig o'tiahuaypo oknopoika'dik o'ene. A'nnanada siokpo niokpo puug huadari aya'tada Diosa o'ka'uyate. A'nnada kenpa'ti oyda kenda Diosa o'ka'uyatenig tiahuaydik o'nepo Dios teyanada o'e kenpa'ti Dios Huairida o'ika' oknopoe'dik o'nenig'a. "Diostaj oknopoehue'dik ijje," ahue'dikda o'ne dakhuea' huaka'eria. ²¹Kenda Diosa o'ka'uyatenig dakhuea' huaka'eria on'tiahuaypo Diostaj o'noknopoenig'a. "Dios Huairi i'e. Aya'nada i'ka'uyate. Huadakda i'ene. Dakiti Dios." Ken konig onikahue' o'nika'uyate. Konig huasegda dakhuea'da on'nopoika'po buttida e'nopoe' nopoehue'da o'nika'uyate. ²²"Huakka'da o'nopoe. Daka' o'nopoe." On'batia'pakuyatenig'a huasegda o'nuyate. ²³Urunanada o'ika' Dios. Kurudyo o'ika'. Teynanada o'ika'po bueyhue'dikda o'noeonhuahuika'apo. Diostaj o'noknopoe'batikpo huaboada noehue' e'ketka' dios ogkika'uyate. Ken konig huabokerekada ogkika'uyate. Bakoy e'ketka', bihui e'ketka', ojpai' botta' botta' hua'itakpi' e'ketka' ogkika'uyate. Oro'en dios o'e nama'da on'nopoika'uyate.

²⁴Konigepo dakhuea'da kan'nopoike' nama'da kan'eretpakike' huayahuaya dakhuea' kagkike' Diosa o'nopo'e'uyate.

²⁵Dios Huairitaj onte'ti eknopoe'ta' pakhue' o'nepo e'ketka' diostaj huaboa'da on'eretpakika'uyate. Kenda Diosa o'ka'uyate on'tiahuayika'nig on'eretpakika'uyate. Diosa aya'da o'ka'uyatenigyo'da Diostanayo sigpi' pakhue' o'nika'uyate. Dios aya'da huaka'eritayo'da "Urua'nanada o'e, dakiti Dios." Aya'da kan'batadi'kea'ike'.

²⁶Konigepo kenpa'da dakhuea' kagkike' Diosa o'nopoepo dakhuea' huaka'eritaj kenpa'da o'maenon'uyate. Konig birae'dik ogkika'po ettone'a huatoe'taj pakhue' o'nepo o'nenpo huabot ettone'a huayahuaya on'eretpakpo dakhuea'da ogkika'uyate. ²⁷Huabokerekakon huatoe'taj o'nenpo huabotbokereka' on'eretpakpo dakhuea'da ogkika'uyate. Ken konig ogkikapo birae'dik o'ne. Dakhuea'nanada ogkika'nok konig Diosen castiga huasog'ada dakhue'nanada o'nepo pai'nanada on'nopo'unhuahuika'apo.

²⁸Ken hueretda Diostaj eknopoe'ta' pakhue' o'nenok dakhuea'da kan'nopoike'po dakhuea' kagkike' Diosa o'maknopoe'po kenpa'da o'maenon'uyate. ²⁹Kenomey kenpa'da dakhue'da e'kika'ta' on'eretpakika'. Huabokerek ettone'ere huayahuaya dakhuea'nanada ogkika'. Kenda on'eretpakpo nogpa'da dakhuea'da ogkika'. Huakka'nada e'tamaeta' o'deretpakika'. Dakhuea'nada on'nopoika'. Digda on'bahuahuayika'. On'mahuadiaypo on'barakika'. Huayahuaya on'maboyika'. Nama'da huamana'eri o'nika'. Digda on'mahuadiayika'po dakhuea' ogkika'. Digda on'mahui'ika'. ³⁰Nogomeytaj dakhuea'da on'bahuua'ika'. Diostaj

on'huadiayika'. Huabatidike'eri o'nika'. Huata'da huapakeri o'nika'. Nogda nogda dakhue'dikda on'nopoika'. Apagtaj huayetapi' nigpeehue'dik o'nika'. ³¹Katepi' Diosenpi' nopugkahue'da o'nika'. "Do kenda ijka'apoy," ea'ada kahue'ada nogda ogkika'apo. Nogomeytaj huadi'da maehue' o'nika'. E'manoeynoeyta' pakhue' o'nika'. Pai'da aratbuttaj matinepahuihue'da o'nika'. ³²Ken konig dakhuea' huaka'eritaj castiga ijmagka'apoy. Kenpa'da bueydik o'neapo. Diosa o'mana'uyate. Kenomey kenda daka' e'nopo'e'ada nogiti nogiti dakhuea'da ogkika'po kenpa'ti nogomeya konigti ogkika'nayo durugda o'nika'apo.

"Dakhuea' o'ka'uy." Betapi' Diosa e'huaa'nayo buttida o'bahuua'.

2 ¹Konigepo o'na be'api' mo'epo "Dakhuea'da o'kame'." Nogtaj e'huaa'nayo "kenda donayo kahue' ijjemey." Diostaj onahue'dik mo'ene. Konigti dakhuea' i'kikame'ne Diosa mo'tinopoepo castiga ogka'dik mo'epone. ²Dakhuea' huaka'eritaj "dakhuea'da ogka'uy," Diosa buttida o'matinopoepo castiga o'magka'apo. ³"Nogomeya dakhuea'da ogkika'." O'napi' e'bahuua'ada konigti dakhuea' e'kika'ada Diosa do'taj castiga ogkahue' me'epone nopoe'hue' mo'e. Dapi' Diosa castiga mogka'apone. ⁴Diosa di'nanada mo'ika'po ijhue'nanada castiga ogkahue' mo'edenok castiga ogkahue' mo'epetpi' kenda nama'da nopoe'hue' yane'. Diosa di'nanada mo'epo mo'tinepahui'nok nopo'korea'dik o'ene. Kenpataj yan'nopo'e'. ⁵Opu domeyipi' Diostaj eknopoe'ta' pakhue' mo'enk Diosa mo'tinepahui'ne mo'pedenig'a nopo'koreahue' mo'epo nogiti nogiti dakhuea' bo'kika'nok nogiti nogiti Diosa castiga ogka'dik

mo'eapone. Kene'huaya' huame'noete castiga o'magka'apo. ⁶Be'api' sigda dakhuea' e'kuynayo sigda castiga o'magka'apo. Nogapi' huakka'mon dakhuea' e'kuynayo huakka'mon castiga o'magka'apo Diosa. Kenpa'ti be'api' o'nopo'korea'depo huadakda e'kika'nayo Diosa huadakda o'manigka'apo. ⁷Kenomeya kirigayo' Diostaj on'nigpeika'po huadakda ogkika'po Diosere kurudyo 'urunanada e'noeonhuahuika'ta' on'pakpo "Huadakda bo'kika'," Diosa ena'te e'peeta' on'pakpo Diosere kurudyo on'noeonhuahuika'apo. ^{8,9}Nogomeynayo huata'da huaeretpakeri Diosen buttida hua'a nigpeehue' huae'eri dakhuea' huaka'eritaj Diosa diga'da o'mahuadiaypo diga'da castiga o'magka'apo. Pai'nanada on'manopo'unhuahuika'apo. Judío dakhuea' huaka'eri huakkuru pai'da on'manopo'unhuahuika'apo. Nog aratbutakon pai'da on'manopo'unhuahuika'apo. ¹⁰Huadakda huakika'eri Diostaj huanigpeika'eritanayo Diosa o'manoyhuada'apo. Diosere 'urunanada on'noeonhuahuika'apo. "Huadakda o'ne." Diosa o'bahuaa'apo. Durugnopoda o'neonhuahuika'apo. Judío huadak huaka'eritaj huakkuru Diosa 'urua'da o'manigka'apo. Kenpa'ti nog aratbuttaj 'urua'da o'manigka'apo. ¹¹Diosa aya' aratbuttada konigti o'batiahuayika' konigti o'manopokie'ika'. Judíotaj kenpa'ti nog aratbuttaj castiga o'magka'apo. ¹²Moisésenba'taj nog aratbut peehued o'nika'po dakhuea' egkika'nayo "Moisésenba'taj nigpeehue' mo'ika'uynok castiga magka'dik ijje," Diosa kenomeytaj manahue' ee'pi' kenpa'da mabueydik o'neapo. Judío aratbutnayo Moisésenba' e'peedeada

dakhuea' egkika'nayo "Moisésenba' nigpeehue' mo'ika'uynok diga'da castiga magka'dik ijje," Diosa o'mana'apo. ¹³Kenpa'ti Moisésenba'taj e'peeyo'da huae'eritaj "huadakda o'ne" Diosa bahuahue' o'eapo kentada huanigpeika'eritanayo "huadakda o'ne" Diosa o'bahuaa'apo. ^{14,15}Nog aratbuta Moisésenba' ba'toehue' e'eada huanopoya'da on'nopoepo konig Diosa o'paknig egkika'nayo Diosen hua'a huanopoya'da on'nopo. Huadak ogka'po on'nopoepo. Dakhuea' ogka'po on'nopoepo. ¹⁶Jesucristoen huadak hua'a ijanmadikika'nigda nogok kene'huaya' huame'noete iregiregte aya'da aratbuten dakhuea' e'kika' Dios Jesucristoerea kenda on'manopoepa'po castiga on'magka'apo.

**Judío aratbut Moisésenba'
e'manmadikika'ada
nigpeehue'da o'nika'.**

¹⁷"Judío aratbut o'ey. Moisésenba' o'nopoey. Oro'omeyen Dios kurudyo o'ika'." Opuomey judíomey mo'batia'pakika'nig'a ¹⁸Moisésenba' daka' mo'nopoepo kenda Diosa o'pak mo'nopoepo huadakda o'e mo'nopoeng'a. ¹⁹Kenpa'ti nog aratbut Diostaj oknopoehue' huae'eri o'ne. Konig ekpobig huae'eri o'nika'. "Kentaj Dioste o'batohua'apet." Opuomey judío aratbuta daka' mo'nopoika'nig'a. Kenpa'ti nog aratbut konig sikkiregyo huae'eritaj "Diostaj o'maknopoepa'apoy. Konig Diosen huakjey o'ey." Kenda daka' mo'nopoika'nig'a. ²⁰Apagba' buttida hua'a o'e. Buttida huanopo'e o'e. Opu judío aratbut Apagba' mo'nopoepo nopoehue' huae'eritaj kenpa'ti huasi'potaj manmadika'dik o'ey mo'nopoeng'a. ²¹Nog aratbuttaj mo'manmadikika'nig'a mena'po huata'da onmadikahue' mo'e. "Berehue' yane'." Mo'mana'ika'nig'a opudaded

mo'berika'ne. ²²“Nogen huatoe'taj bakdejhue' yanika'.” Mo'manika'nig'a opudaded nogen huatoe'taj mo'bakdejika'ne. Dios e'ketka'taj o'huadiayi boa'ika'nig'a huakupe katepi' bo'eretpakpo dios e'ketka' jakya' mo'berika'ne. ²³Moisésenba' huakka'da o'paki. Huadakda o'e. Nigpeika'dik mo'ene. E'batia'pakika'ada nigpeehue' mo'ika'nok Dios dakhue'da o'e aratbuta o'noknopoe. ²⁴Opud judío aratbuta Apagba'taj nigpeehue' mo'ika'nok “Dios dakhue'da o'e.” Nog aratbuta on'batia'pakika'. Kenpa' Apagba'te oa'.

²⁵Opudomey judío aratbut Moisésenba' e'nigpeika'nayo huabokereksi'dak mo'nigoktegi'ka'ne. Diostaj kenda huadakda o'e. Diosen aratbut o'ne aratbuta nopoi'ka'dik o'neapo. Moisésenba' nigpeehue' e'ika'nayo konig okteghue'onig huae'eri mo'ene, konig nog aratbutda mo'ene, konig Diosen aratbut ehue' mo'ene. ²⁶Nog aratbut judío ehue' huae'eri huasi'dak nigokteghue' ee'pi' Moisésenba' e'nigpeika'nayo konig judío huanigoktegerionig o'ne. Diosensi'po o'ne. Diosa o'matinopoe. ²⁷Opud judío huanigsi'dakoktegeri mo'epo Moisésenba' e'toeada nigpeehue' e'nika'nayo nog aratbut huasi'dak okteghue' huae'eri Moisésenba' huanigpeika'eria “Judío huanigoktegerianayo Diostaj dakhue'ada ogkika',” on'huaa'apo.

²⁸Judío e'si'poe'nayo kenpa'ti huasi'dak ektegnayo hueretda judío o'epo, Diosensi'po o'e. Diosa nopoe'hue'dik o'e. ²⁹Huanopoya'da on'eretpakpo Diostaj huanigpeika'erinayo hueretda judío aratbut o'ne. Diosen aratbut o'ne. Diosa o'matinopoe. “Huadakda o'ne.” Aratbutanayo ahue'dik o'ne.

3 ^{1,2}Judío aratbut ee' huadakda o'e. Kenpa'ti huabokereksi'dak e'nigokteg huadakda o'e. Diosa judío

aratbuttanayo Apagba' kan'toe'po o'bayokuyate. Apagba' kan'nigpeike'po o'bayokuyate. ^{3,4}Huakka'mon oro' judío aratbuta Diostaj oknopoe'hue' ee'nayo nigpeehue' ee'nayopi' Diosnayo kenpa'da buttida oa'ika'. Kenda oa'de o'kika'. Aratbut aya'ada da huaa'eri ene'pi' Diosnayo buttida oa'ika'. Davida kenda o'manigmadoya'uyate. Oa'po:

Diosen hua'a buttida o'ika'. Aya'ada a'dik o'nika'apo. Kenpa'ti aya'da Diosa o'kika' huadakda o'e. Aya'ada a'dik o'nika'apo. Apagba'te Davida oa'uyate.

⁵Oro'omey judío aratbut dakhuea' e'kika'te aya'da Diosa o'kika'po huadakyo'da o'kika' aratbuta on'tinopoi'ka'po konigepo Diosa oro'omeytaj castiga ogkahue'dik mo'eapetpi'. Huakka'mona nama'da mo'nopoe'tpi'. ⁶Diosnayo huadakyo' o'kika'po judío aratbuttaj castiga magka'dik o'eapo. Kenpa'ti huadakyo' o'kika'po kene'huaya' huame'noete aya' aratbut dakhuea' huaka'eritaj castiga magka'dik o'eapo. ⁷Oro' da e'ika'te Diosata buttida oa'ika'po huadankanada o'ika' aratbuta tinopoe'dik ya'neapet. Oro'taj Diosa castiga ogkahue'dik mo'eapetpi'. Kenda huakka'mona nama'da mo'nopoe'tpi'. ⁸Konigepo “Oro' dakhuea' o'kika'nok Dios huadakda o'e. Aratbuta on'nopoe'po dakhuea' mogkika'.” Pabla o'manmadika'. Sue'ada judío'a nama'da men'huaa'nok kenomeytaj Diosa castiga o'magka'apo.

Aya'ada dakhuea' huaka'eri o'ene.

⁹Oro' judío aratbut huadakda o'ey. Nog aratbut dakhue'da o'ne. Kenpa' Diosa tinopoe'hue' mo'ene. Aya'ada dakhuea' huakika'eri o'maene. Judíopi' nog aratbutkon dakhuea' huakika'eri o'ne. Kenda ijja'demey. ¹⁰Kenpa'ti Diosba'te:

Huadakda aratbut ehue'da
 ɔ'ne. Aratbut huadak nogtipi'
 ehue' ɔ'ne. ¹¹Aya'ada Diostaj
 oknopogkahue'da ɔ'nika'.
 Aya'ada Diostaj pakhue' ɔ'nika'.
¹²Aya'ada o'noknopogebatikde
 onte'ti Diosen kikahue' ɔ'nika'.
 Dakhuea'nada ogkika'. Huadakda
 e'kika' sigpi' ehue'da ɔ'e. Aya'ada
 Diostaj nigpeehue'ada dakhuea'
 ogkika'. ¹³Kenpa'da dakhue'da
 hua'ayo' on'da'ika'. Da on'da'ika'.
 On'batidike'ika'. Huasokpa konig
 kubarak o'nokbetahue'onig konig
 pagmada ɔ'nika'. Konig bihui
 e'buey'uru dakhuea' ogkika'nig
 ken konig ia' on'mahuia'ika'po
 dakhuea'nanada on'magkika'.
¹⁴Dakhue'dikda on'bahuua'ika'.
 Kenpa'ti on'mahuadiaypo
 on'maboy'ika'. ¹⁵Diga'da
 on'bahuahuaypo idada
 on'barakika'. ¹⁶Nog aratbuttaj
 dakhuea' on'magkika'po pai'nada
 on'manopo'ea'ika'. ¹⁷Huayahuaya
 manoeynoehue' ɔ'nika'. ¹⁸Diosa
 castiga egka'taj okme'pukhue'
 ɔ'nika'. Diosba'a oa'.

¹⁹“Diostaj nigpeehue' ijkamey.
 Dakhuea' ijkika'uy. Diosa castiga
 ogka'dik me'ea'pone.” Judío aya'daribayo
 huag'eriere kan'no'pog'po Diosa
 Diosba'te judío aratbuttaj o'mana'ika'.
 Kenda o'no'pogene. ²⁰Moisésenba'
 o'nigpeika'nok “huadak mo'ene.”
 Diosa nogtitapi' onahue' mo'ea'pone.
 Moisésenba' nigpeikahue'dik ɔ'epo
 dakhuea' huaka'eri ɔ'ene. Moisésenba'a
 mo'no'pogea'ne.

**“Okkahuea'depo huadakda mo'ene.”
 Jesucristoen huaknopog'eritayo'da
 Diosa mana'dik ɔ'e.**

^{21,22} Jesucristotaj aya' Diosen
 huamanbatia'pakeri Moiséserea
 on'timadoya'uyate. Jesucristo oro'en

dakhuea' e'ka' a'bakkahueaya'po
 mo'nigbuey'uyate. Aya' Moisésenba'
 nigpeikahue' ee'pi' “Okkahuea'depo
 huadakda mo'ene,” aya' Jesucristoen
 huaknopog'eriomeytaj Diosa ona'dik
 mo'ene. Judíomeytaj kenpa'ti nog
 aratbuttaj konigti ona'dik mo'ene.
²³Nog aratbut oro' judío aratbutpi'
 aya'ada dakhuea' ogkika'. Konig
 Diosa bo'tipaknig kahue'da ɔ'enok
 Diosa kabakkahue'po Jesucristotaj
 oknopog'dik ɔ'ene. ^{24,25}Diosa oro'
 dakhuea' huaka'eritaj huakka' di'
 mo'epo mo'tinepahui'po Jesucristotaj
 mo'nigta'mona'uyate. Aratbuta
 dakhuea' egkikak kamanigbueye'po
 mo'nigta'mona'uyate. Oro'omeytaj
 kamanopo'yare'po Diosa o'paknok
 Jesucristo mo'nigbuey'uyate. Jesús
 mo'nigbuey'uynok oro'omey
 huaknopog'eritaj katetehue'da
 bokkahuea'ika'ne kenpa'ti “huadakda
 mo'ene,” Diosa monika'ne. Kenpa'ti
 Jesucristo dakhuea' huaka'eritaj
 mo'nigbuey'uynok Diosa huadakda
 ɔ'epo a'neneritaj o'bakkahuea'ika'uy
 o'no'pogene. ²⁶Konigti Jesucristoa
 mo'nigbuey'uyatenok oy Jesucristoen
 huaknopog'eritaj Diosa huadakyo'
 e'huag' mo'ea'po “bokkahuea'depo
 huadakda mo'ene,” ona'dik mo'ene.
^{27,28}“Moisésenba' o'nigpeika'nok
 Diosa mo'manopo'yarea'ne,”
 oro'a ahue'dik ɔ'ene. Jesús
 mo'nigbuey'uyate oknopog'ika'nok Diosa
 bokkahuea'po “huadakda mo'ene,”
 monika'ne daka' o'no'pogene.
²⁹Judío aratbuttayo'da Diosa
 o'manopo'yarea' sue'ada nama'da
 yan'no'pogepi'. Kenpa' no'pogehue'
 yane'. Nog aratbut judío aratbuttere
 Diosa o'manopo'yarea'ika'. ³⁰Dios
 nogtida ɔ'epo judío huaknopog'eritaj
 o'bakkahuea'po “huadakda
 mo'ene,” o'manika'po nog aratbut
 huaknopog'eritakon o'bakkahuea'po

“huadakda mo'ene,” o'manika'.

³¹Jesucristotaj oknopo_opo Moisésenba'taj nigpeikahue'dik o'ene. Sue'ada nama'da yan'nopo_otpi'. Jesústaj oknopo_opo Moisésenbapi' huadak o'e o'nopo_opo Diostaj o'nigpeikay.

Abrahama Diostaj oknopoika'uyatenok “Abraham huadakda me'taene.” Diosa oa'uyate.

4 ¹Abraham Israel aratbuten adhuea'pane'taj mon'diknopo_oatu. ²Abraham huadak o'kika'nok “huadakda o'e,” Diosa ahue'dik o'e. “Huadakda ij kay,” a'dik ee'pi' Diostanayo kenpa' ahue'dik o'uyate. ³Diostaj Abraham oknopoika'uyatenok “huadakda o'e,” Diosa ona'uyate. Apagba'te kenpa' oa'. ⁴Be'api' huairien e'baa'nayo huairia huakupepi' bayokdik o'nika'. Katetehue' o'yokne ahue'dik o'e. En'baa'te huakupepi' bayokdik o'e. ⁵Moisésenba' oro'omey o'kika'nok “huadakda mo'ene,” Diosa onahue'dik ee'tada oro'omey dakhuea' huaka'eri e'eada Jesucristotaj oknopo_oenok Diosa bokkahuea'po “huadakda mo'ene,” mona'ne. ⁶Aya'ada Moisésenba' ogkika'nok “huadakda mo'ene,” Diosa ahue'dik o'ika'. Diostaj o'noknopoika'nok dakhuea' e'ka' bokkahuea'po “huadakda mo'ene,” Diosa o'manika'nok durugnanada o'nika'. A'nennada Davida Apagba'te o'batia'pakuyate:

⁷Aratbuten dakhuea' e'ka' Diosa e'bakkahueade'te durugnanada o'ne. ⁸“Yokkahuea'dey, castiga magkahue' ijjeapoy.” Kenomeytaj Diosa e'manade'te durugnanada o'ne. Kenda Diosba'te Davida oa'uyate.

⁹Judío aratbut huabokereksi'dak ektegtaj Diosa dakhuea' e'ka' o'bakkahuea'po “huadakda mo'ene,” o'mana'nok durugda

o'ne. Nog aratbut judío ehue'taj huabokereksi'dak okteghue' huae'eritaj Diosa o'bakkahuea'po “huadakda mo'ene,” o'mana'nok durugda o'ne. Abraham Diostaj oknopoika'nok Diosa okkahuea'po “huadakda i'ene,” Abrahamtaj ona'uyate o'nona'dene. ¹⁰Abraham huabokereksi'dak okteghued ee'ted Diosa Abrahamen dakhuea' e'ka' okkahuea'uy. “Huadakda i'ene,” Diosa ona'uyate. ¹¹Huakkuruda Diostaj Abraham oknopoika'nok “huadakda i'ene,” Diosa ona'uyate. Kenyo' aratbut kan'nopoike'po huasi'dak yakteg Abrahamtaj Diosa ona'uyate. Konigepo aya' aratbutda huabokereksi'dak okteghue' e'eadapi' Diostaj o'noknopo_oenok “huadakda mo'ene,” Diosa manika'dik o'e. Abraham kenomeyen apag konig mo'taene. ¹²Judío huabokerek on'si'dakoktegdepo konig Abraham huasi'dak okteghued o'epo Diostaj daka' oknopoika'uyatenig konigti o'noknopoika'po Abraham kenomeyen Apag konig on'tae.

Abraham do'taj oknopoika'nok “aya' huadari ontaj o'nen huayayotaere ijbayokapoy, Abraham,” Diosa ona'uyate.

¹³Abraham Moisésenba' o'nigpeika'uyunok “aya' huadari on'taj o'nen huayayotaere ijbayokapoy, Abraham,” Diosa onahue' e'uyada Abraham Diostaj daka' oknopoika'nok “huadakda i'ene,” kenpa'ti “aya' huadari ijbayokapoy,” Diosa ona'uyate. ¹⁴“Huadakda mo'ene,” Diosa mone'po aratbuta Moisésenba'taj on'nigpeika'nok “huadakda mo'ene,” Diosa onahue' o'maeapo kenpa'ti huadari bayokhue' o'maeapo. Huaknopo_oe'eritayo'da o'bayokapo. ¹⁵Moisésenba' en'nigpeika'nayo “huadakda mo'ene,” Diosa mona'apet

huakka'mona nama'da on'nopoɛnig'a Moisésenba' nigpeikahue'dik o'nenok Diosa castiga magka'dik o'maeapo. Nogomey Moisésenba'taj peehuedda o'nepo Moisésenba'taj dakhuea' kahue'dik o'nika'.

¹⁶Diosen kahued ee'ted Dios o'pakpo "huadakda mo'ene," Abrahamen adhuea' huayayo huaknopoe'eri aya'tada Diosa o'mana'. Moisésenba' huanigpeika'eritaj kenpa'ti Abrahamonig huaknopoe'eritaj "huadakda mo'ene," Diosa o'mana'. Konig Abraham oknopoika'uyatenig aya'da oro'omey oknopoika'po Abraham konig oro'en apag o'ika'. ¹⁷"Huakka' huadaribayo huae'eria do'taj me'noknopoeapone. O'na meknopoika'nig konigti me'noknopoeapone. Do'huedsi'po o'neapo." Diosada Abrahamtaj ona'uyate. Abraham Diostaj oknopoika'uyate. Aratbut huakudaka'da en'bueytada Diosa o'manoyhuada'ika'apo kenpa'ti kenda oy ehue' ee'tada Diosayo'da ka'dik o'e.

¹⁸Abraham huatoeere huatone'nanada e'ne'te "huasi'po i'toeapone, huakka'nanada o'nen adhuea' huayayo o'neapo," Diosa ona'uynok Diostaj daka' oknopoeapo huakka'nanada adhuea' huayayo o'matoe'uyate. ¹⁹Abraham a'ti cien años o'toeaponig'a huatoe Sarakon huatone'nada o'epo konig si'popakhue'dikda o'ika'uyatenigtaj Abraham a'napoe'epi' kenda Diosa ona'uynig daka' oknopoe'po huasi'po ijtoeapoy o'nopoe'uyate. ^{20,21}Huasi'po Diosa yokhue'dik mo'epone, Abraham oknopoe'ehue' o'uyate. "Dios buttida oa'ika'. Teynanada o'ika'po huasi'po yokdik mo'epone," daka' oknopoe'po o'tia'pakonhua'uyate. ²²Konigepo Diosa dakhuea' e'ka' okkahuea'depo "huadakda i'ene," Abrahamtaj ona'uyate.

²³⁻²⁵"Huadakda i'ene," Diosa Abrahamtajayo'da onahue' o'uyate. Oro'omey Diostaj huaknopoe'eritabeta' Diosa kenda o'mana'uyate. "Huadakda mo'ene," oro'omeytakon Diosa mona'ne. Oro'omey Diostaj nigpeehue'da dakhuea'da o'kika'uynok Dios o'paknok sorotataa Jesús Huairitaj o'darakuyate. Oro'omey tehuapa' mo'nigbuey'uyate. Oro'omey en dakhuea' e'ka' akkahueaya'po kenpa'ti "Huadakda mo'ene," a'manaya'po Diosa kubarakya' Jesústaj o'noyhuada'uyate.

**Diosa mo'tinepahui'po
oro'omey huaknopoe'eritaj
dakhuea' e'ka' bokkahuea'po
"huadakda mo'ene," mona'po
mo'durugpakika'ne kenpa'ti nogda
nogda huadakda mogkika'ne.**

5 ¹Diostaj oknopoɛnok oro'omey en dakhuea' e'ka' Diosa bokkahuea'depo "huadakda mo'ene," mona'ne. Kenpa'ti Jesucristo Huairi oro'omey en dakhuea' e'ka'taj mo'nigbuey'uyapo oro'taj mo'nopo'noeya'ne. ²Jesucristo oro'omeytaj mo'nigbuey'uyatenok Diosa oro'en dakhuea' e'ka' bokkahuea'po "huadakda mo'ene," mona'ne. Kenda daka' oknopoika'po Diosere 'urunananada o'epone o'nopoe'po durugnanada o'ika'ne. ³Jesucristotaj oknopoika'po pai'da o'nopo'epet. Pai'da o'nopo'epo batikhue'ada Diostaj oknopoehuahui'ka'apone. Kenda o'nopoe'po pai'da e'nopo'eada durugda o'ika'ne. ⁴Kenpa'ti batikhue'ada Diostaj oknopoehuahui'ka'nok huadakda mo'ika'ne Diosa moknopoene. Diosere durugnanada o'unhuahui'ka'apoy o'nopoene. ⁵Diosen Nokirega mo'nopo'toe'po Dios di'nanada mo'ene mo'nopoea'ne. Konigepo o'durugpakpo nama'da oknopoika'uy ahue'dik o'epone.

⁶ A'nenda oro'omey dakhuea' o'kika'po batikhue'dik o'ika'uayne. Kenpa'ti huata'da dakhuea' e'ka' nopo'yareahue'dik o'ika'uayne. Kenoka' Dios o'paknok dakhuea' huaka'eritaj Cristoa o'manigbuey'uyate. ⁷ Nogbokereka bueyhue' kae'po a'nigbueyi' sigpi' be'api' ahue'da o'nika'. Nogtaj huadaktada nogtiadapi' me'pukhue'ada nigbueydikpi' o'e. ⁸ Diosanayo di' mo'epo oro'omey dakhuea' huakika'eri e'itipi' Cristo mo'nigbuey'uyatenok Dios di' mo'ene nopo'e'dik o'ika'ne. ⁹ Cristo oro'omeyen dakhuea' e'ka' a'bakkahueaya'po mo'nigbuey'uyunok "huadakda mo'ene," oy Diosa mona'ne. Kenpa'ti Cristo oro'omey huaknopoe'eritaj mo'nigbuey'uyunok kene'huaya' huame'noete Diosa castiga ogkahue' mo'eapone. ¹⁰ A'nenda Diostaj nigpeehue' e'ikame'pi' Diosen Huasi'po mo'nigbuey'uyunok Diosa mo'nopo'korea'uayne. Dakhuea' e'ka' o'batikpo Diostaj o'pakpo o'nigpeika'ne. Oynayo Jesús o'noyhuaduynok kenera o'noeonhuahuika'apone. Diosa castiga ogkahue' mo'eapone o'nopo'ene. ¹¹ Kenpa'ti Jesucristo Huairia mo'nigbuey'uyppo Diosa mo'nopo'korea'uayne. Diostaj oknopopeo durugnanada o'epo Diostaj o'nigpeika'ne.

**Adán huakkuruda Diostaj
nigpeehue' o'uyate.**

**Jesucristoanayo Diostaj
o'nigpeepo mo'nopo'yarika'ne.**

¹² Huadariya' nogbokerektida huakkuruerea Diostaj nigpeehue' o'epo dakhuea' o'ka'uyate. Konigepo o'buey'uyate. Adán nigpeehue' o'epo dakhuea' o'ka'uyunok ke'nensi'po huayayo aya'ada aratbut konigti dakhuea' ogkika'po on'mabueyika'uyate. ¹³ Moisésa Diosen

hua'a manahued ee'ted huadariya' aya' aratbuta dakhuea' ogkika'uyunig'a Moisésenba'taj nigpeehue' mo'enek castiga ogka'dik o'nene Diosa manahue' o'uyate. ¹⁴ Adánen huasi'po huayayo adhuea' huayayo konig Adán dakhuea' o'ka'uyatenig konigti kahue' e'ne'pi' aya'da on'mabuey'uyate. Moisés si'poehued ee'ted nogok nogok on'mabueyika'uyate. Adán nigpeehue' o'uyunok aya'da on'mabuey'uyate. Cristonayo o'nigpeika'nok aya'da huaknopoe'eri Diosere on'noeonhuahuika'apo. Nogokda Cristotaj Diosa o'ta'mona'uyate.

¹⁵ Adán Diostaj nigpeehue' o'epo dakhuea'da e'ka'tada Diosanayo o'matinepahui'po oro'en dakhuea' e'ka' bokkahuea'ne. Adán Diostaj nigpeehue' o'uyatenok huakka'nanada on'mabueyika'uyate. Diosanayo aratbuttaj di' mo'epo mo'tinepahui'po konig katetehue' Dios o'pakpo oro'omeytaj nogbokerektida mo'nigta'mona'uyate. Huakka'tada dakhuea' e'ka' a'manopo'yarea'po oro'tehuapa' Jesucristo mo'nigbuey'uyate. ¹⁶ Nogbokerekatida Adán Diostaj nigpeehue' o'uyatenok "aya'da mabueyika'dik o'neapo," Diosa oa'uyate. Jesucristo mo'nigbuey'uyunok oro'omeyen dakhuea' e'ka' Diosa katetehue' mo'nopo'yarea'nok "huadakda mo'ene," mona'ne.

¹⁷ Nogbokerekatida Diostaj nigpeehue' o'uyunok aya'da mabueyika'dik ee'pi' oro'omey Jesústaj huaknopoe'eritaj Diosa di' mo'epo mo'tinepahui'po katetehue' bokkahuea'po "huadakda mo'ene," mona'nok nogbokerekeretida Jesucristoere kurudyo durugnanada o'noeonhuahuika'apone.

¹⁸ Adán nogatida do'taj nigpeehue' me'uyunok aya'da mabueydik o'nika'apo Diosa oa'uyate. Kenpa'ti Jesucristo nogtida o'epo

aya'tada mo'nigbuey'uynok Diosa bokkahuea'po "huadakda mo'ene," mona'po mo'noeahuahuika'ne.

¹⁹Nogbokerekatida Diostaj nigpeehue' o'uynok aya'ada dakhuea' ogkika'uyate. Kenpa'ti nogbokerekatida Diostaj o'nigpeika'nok "huadakda mo'ene," Diosa aya' oro huaknopoe'eritaj monika'ne.

²⁰Adán e'bueyde'te nogoknanada judío aratbuttaj Moisésa Diosen hua'a o'mana'uyate. Aratbuta dakhuea' ogkika'nig daka' kan'nopoe'po o'mana'uyate. Diosen hua'a on'nopoe'po nogiti nogiti nigpeehue' o'nika'uyate. Diosanayo nogiti nogiti o'matinepahui'po nogiti nogiti o'bakkahuea'ika'uyate. ²¹Ken konig aratbut dakhuea' ogkika'po mabueydik e'nika'pi' Dios di'da mo'epo mo'tinepahui'po oro'omey huaknopoe'eritaj dakhuea' e'ka' bokkahuea'po "huadakda mo'ene," mona'uy. Jesucristo Huairitaj oknopoe'po Diosere durugnanada o'noeahuahuika'apone.

**Oro'omey Jesucristotaj
huaknopoe'eri konig e'bueyonig
dakhuea' kahue'dik o'ika'ne.
Jesucristoere o'noika'po
huadaky'o' o'kika'ne.**

6 ¹"Diosa nogiti nogiti oro'taj mo'tinepahue'po kenpa'ti oro'taj huakka' dakhuea' e'ka' bokkahue'po onte'ti nogda nogda dakhuea' ka'dik o'ika'ne. Katepi' o'pakpo ka'dik o'ika'ne." Sue'ada opudomey nama'da mo'nopoetpi'. Kenpa'nayo nopoe'hue' yanika'. Ken konig ahue' ijikay. ²Onte'ti dakhuea' kikahue' mo'nika'. Aratbut on'bueydepo onte'ti dakhuea' kikahue'dik o'ne. Oro'omey huaknopoe'eri Cristoere e'bueyonig dakhuea' kikahue'dik o'ene. Ken konig oro'omey huaknopoe'eri

o'nopo'korea'depo onte'ti dakhuea' e'ka'ta' pakhue' o'ika'ne. ³Onte'ti dakhuea' kikahue' ka'nike'po oro'omeytaj Jesús mo'nigbuey'uyate. Kenda oknopoe'po bautiza egka'de'te onte'ti dakhuea' e'ka'ta' pakhue' o'ika'ne. ⁴Cristo e'bueyte egkubarakka'tada Diosa teyda o'epo o'noyhuada'uyate. Kenda oknopoe'depo bautiza egka'de'te dakhuea' e'kika' o'batikuayne. Konig Jesústaj teynanada o'epo o'noyhuada'uyatenig oro'takon mo'nopo'noyhuada'nok Diosenyo'da 'urua'nanada o'kika'ne.

⁵Cristo e'buey'uyipi' onte'ti o'noyhuaduyate. Konigti oro'omey e'nopo'korea'de'te Diosa mo'nopo'noyhuada'ne. Jesucristotaj daka' o'nigpeika'ne. ⁶A'nenda Jesucristotaj oknopoe'hued o'epo kenpa'da o'eretpakika'po dakhuea' o'kika'uyne. Oro'taj a'nopo'koreaya'po Cristo cruzte mo'nigbuey'uyate. Kenda oknopoe'po dakhuea' e'kika' batikdik o'ene. ^{7,8}Huabokerek e'bueya onte'ti dakhuea' kahue'dik o'ne. Konigti oro'en dakhuea' e'ka' a'bakkahueaya'po Jesucristo mo'nigbuey'uyate. Kenda oknopoe'po e'bueyonig o'epo onte'ti dakhuea' e'ka'ta' pakhue'dik o'epone. Jesúsere durugda o'noeahuahuika'apone daka' oknopojika'ne. ⁹Kubarakya' Cristotaj Diosa o'noyhuada'uyate. Onte'ti bueyhue'dik o'epo. Dapita' bueyhue'dik o'epo o'nopoene. ¹⁰Oro'omeyen dakhuea' e'ka' a'bakkahueaya'po Cristoa noga'tida mo'nigbuey'uyate. Oy Diostayo'da a'nigpeikaya'po Cristo o'noeahuahuika'. ¹¹Konigepo oro'omey onte'ti dakhuea' kikahue' mo'nika'. Diosenyo'da mogkika'. Jesucristo oro'omeyen Huairitaj mo'noknopoe'po Diostaj mon'nigpeika'.

¹²Konig oro'enda dakhuea' e'ka'ta' o'pakika'nig'a dakhuea' kikahue'

mo'nika'. ¹³Mune'bohue' mo'nika'. Bokerekbohue' mo'nika'. Da ahue' mo'nika'. Huadiayhue' mo'nika'. Nogda nogda dakhuea' kakahue' mo'nika'. Diosa mo'nopo'noyhuada'denok mo'nopo'yarea'denok Diostayo'da huadakda mogkika'. ¹⁴Oro'omeya Moisésenba'taj nigpeikahue'dik ee'pi' Diosa mo'tinepahui'ka'po huadaka' e'kika' bo'tihuapokika'nok Jesústaj oknopopepo onte'ti dakhuea' kakahue' mo'nika'.

**A'nen kenpa'da dakhuea'
o'kika'uynig'a huadaka' kakahue'dik
e'eda oynayo Jesucristotaj
oknopopepo dakhuea' kakahue'
o'epo Jesucristotaj o'nigpeika'ne.**

¹⁵Diosere kurudyo a'noeonhuahuikaya'po Moisésen e'mana'taj nigpeikahue'dik o'epo Diosayo'da mo'tinepahui'nok Diosere o'noeonhuahuika'apone. Konigepo katepi' dakhuea' kika'dik o'ey nopohue' mo'nika'. ¹⁶E'paknayo dakhuea' ka'dik o'ene. E'paknayo Diostaj nigpeika'dik o'ene. Dakhuea' e'kika'ta' e'paknayo kenpa'da bueydik o'epapone. Diosa castiga mogkika'apone. E'paknayo Diostaj nigpeika'dik o'ene. Diosa bokkahuea'depo "Huadakda mo'ene," mona'apone. ^{17,18}A'nen kenpa'da dakhuea'da o'kikame'po huadak kakahue'dik o'ika'uynye. Oynayo "Dakiti Dios" oa'po Jesucristoen hua'a oknopopepo dakhuea' kakahue'dik o'epo o'pakpo Jesucristotaj o'nigpeika'po huadaky'o' o'kika'ne. ¹⁹Opu domey daka' kan'nopogke'po konig aratbut on'nojika'nig o'nona'ne. A'nenda nogiti nogiti dakhuea' o'kika'uynig'a oynayo nogiti nogiti Diosen mogkika'. Huadaky'o'da mogkika'po Diosenyo'da mogkika'.

^{20,21}A'nenda dakhuea' o'kika'po huadak kakahue'dik o'ika'uynye.

Dakhuea' o'kikame'po durugda ehue' kenpa'da bira'dik kenpa'ti bueydik o'ika'ne. ²²Oynayo Jesucristotaj oknopopepo dakhuea' kakahue' o'epo Diosen o'kika'ne. Diosen o'kika'po durugda o'epo Diosenyo'da o'epo Diosere durugda o'noeonhuahuika'apone. ²³Diostaj nopo'koreahue'da batikhue'da dakhuea' ogkika'po kenpa'da on'mabueyapo. Diosa castiga magka'dik o'epapo. Oro'omey Huairi Jesucristotaj huaknopoe'eritanayo Diosa mo'tinepahui'po katetehue' kurudyo Jesúsere mo'noeanhuahuika'apone.

**Ettone'en huatoe e'bueyde'te
nogtaj toepakdik o'epo huabo
huatoe'taj nigpeika'dik o'e. Ken
konig Jesucristotaj oknopopedepo
onte'ti Moisésenba'taj
nigpeikahue'dik o'epo
Jesucristotayo'da o'nigpeika'ne.**

7 ¹O'noepo Moisésenba'taj nigpeika'dik o'ene. O'bueydepo nigpeehue'dik o'epapone. Kenda daka' mo'nopo'ene do'hued judío egomey. ²Ettone'en huatoe e'noe'ted kenpa'da 'enhue'dik yanika'. Moisésenba'a oa'. Huatoe ekbueynayo nogtaj toepakdik yane'. ³Huatoe e'tanoe'ted ettone' nogbokerekere ekbakdejnayo Moisésenba'taj nigpeehue' o'epo dakhuea' o'ka'. Huatoe ekbueyde'te nogtaj toepakdik o'e. Onte'ti e'toepaknayo dakhuea' kahue' o'e.

⁴Cristotaj huaknopoe'eri mo'epo, egomey, Diosa oro'omeyen dakhuea' e'ka' bokkahuea'po "huadakda mo'ene," mone'. A'nen Moisésenba' nigpeika'dik o'uynig'a oro'tehuapa' Cristo cruzte mo'nigbuey'uyate oy oknopopepo onte'ti Moisésenba'taj nigpeikahue'dik o'ene. Diosa Cristotaj o'noyhuada'uyatenok Cristoen o'epo 'urua'da Diosen kika'dik o'ika'ne. ⁵A'nenda katepi'

o'pakpo o'kika'uyne. Moisésenba'taj o'peedeпо nigpeehue'ada nogiti dakhuea'da o'kika'uynok bueydik mo'ene Diosa oa'uyate. ⁶A'nenda Diosa bokkahue'po "huadakda mo'ene," mone'po Moisésenba' kika'dik o'ika'ne o'nopoika'uyinig'a oynayo Jesucristotaj oknopoika'po Diosen Nokirega bo'tihuapokika'nok Diosen 'urua'nanada o'kika'ne.

**Moisésenba' nigpeikahue'dik
o'epo dakhuea' huaka'eri o'ene
Moisésenba'a mo'nopoëa'uyne.**

⁷"Moisésenba' dakhue' o'e," ahue'dik o'ene. Moisésenba' e'peedeada dakhuea' o'kika'uyne kenpa'ti dakhuea' huaka'eri o'ene huaboa'da o'nopoë'uyne. "Nogen katepi' entamae' eretpakhue' yane'," Moisésenba' e'peëada dakhuea' o'ka'po nogen entamae' o'eretpakuyne. ⁸Moisésenba' e'peedeada dakhuea'da o'edepo huaboa'da o'nopoëpo nogda nogda dakhuea' e'kika'ta' o'eretpakika'uyne. Aratbut Moisésenba' toehue' o'nepo nigpeehue'dik o'ne. ⁹A'nenda nogomeyere Moisésenba' nopoëhued o'epo dakhuea' o'kikame'nig. Dakhuea' o'ka'ne nopoëhue' o'ikame'ne. "Huadak o'kikay," o'nopoika'uyne. "Nogen katepi' en'tamae' eretpakhue' yane'," e'peedeada Diostaj nigpeehue' o'epo dakhuea' o'kika'ne huaboa'da o'nopoë'uyne. Diosere noonhuahuikahue'dik o'ene o'nopoë'uyne. ¹⁰Diostaj huadaka'da kagkike'po kenpa'ti kan'durugpakike'po Moisésa ena'tada oro'omeynayo nigpeikahue'dik o'enok "bueydik mo'ëapo," Diosa mona'de'uyne. ¹¹Moisésenba' e'peedeada daka' nigpeikahue'dik o'epo Diostaj dakhuea' o'ka'uy. Dakhuea' o'ka'nok "castiga ogka'dik mo'ëapone," Diosa mona'uyne. ¹²Moisésba' Diosenba' o'e. Kenpa'da huadak o'e. Kenpa'da buttida

o'e. ¹³Moisésenba' huadakda o'e. Moisésenba'taj e'nigpeika'nayo Diosa castiga ogkahue' mo'ëapone. Moisésen huadak hua'ataj nigpeikahue'dik o'uynok "castiga ogka'dik o'nene," Diosa mona'uyne. Moisésen huadak hua'a o'peedeпо dakhue'da o'ey, dakhuea'da huaka'eri o'ikay o'nopoë'uyne.

¹⁴Moisésenba' huadakda o'ika'. Diosen Nokirega Moiséstaj o'nopoëa'uyate. Donayo dakhuea' huaka'eri ijjeпо dakhuea' ijkika'uy. ¹⁵Huadak e'kika'ta' e'pakada kahue'dik ijikay. Dakhuea' e'ka'ta' pakhue' e'ëada dakhuea' ijkikay. Kenda ijkika'nignayo nopoëhue'da ijje. ¹⁶Ken dakhuea' e'ka'ta' pakhue' e'ëada dakhuea' ijkika'po konigepo Moisésenba' oyda huadak o'e ijnopoë. ¹⁷Do'ada dakhuea' e'ka'ta' pakhue' e'ëada ijkikay. Do'hued huanopoya'da dakhuea' be'kika'ne. ^{18,19}Do'huada dakhue'da kahue' ijje. Huadak e'kika'ta' e'pakpi' kahue'dikda ijje. Dakhuea' e'kika'ta' pakhue' e'ëada dakhuea' ijkikay. ²⁰Kenda dakhuea' e'ka'ta' pakhue' e'ëada eka'nayo do'hued huanopo'api' nama'da me'nopoëa'nok dakhuea' ijikay. ²¹Doere konigti huadak e'ka'ta' e'pakada dakhuea' o'kikay. ^{22,23}Diosen hua'a huadakkanada o'e o'nopoëpo huakka' e'nigpeika'ta' e'pakada huanopo'anayo e'nigpeeta' pakhue' o'epo kenpa'da dakhuea' kika'dik o'ey, o'nopoëne.

²⁴Nopo'durugpakhue'da ijikay. Huata'da dakhuea' e'ka' batikahue'dik o'ene. Be'a tihuapokdik mo'e. Be'a nopo'yarea'dik mo'e. Batikhue' ee'nayo kenpa'da o'bueyapoy. ²⁵Diostaj e'nigpeika'ta' e'pakada oro'en huanopo'a dakhuea' e'kika'ta' o'pak. Diosanayo dakhuea' e'kika' mo'nopo'yarea'ne. Jesucristo Huairitaj mo'nigta'mona'uyatenok mo'nopo'yarea'ne. "Dakiti Dios" ona'ne.

**Diosen Nokirega mo'nopo'toenok
Diosen 'uruu'da kika'dik o'ika'apet.**

8 ¹Aya' Jesucristoen huaknopoe'eri Diosen o'nepo konig huanopo'a o'pakika'nig dakhuea' kakahue' o'nepo kenda Diosen Nokirega o'paknig ogkika'nok "dakhuea' boka'po kenpa'da bueydik mo'epo," Diosa onahue' mo'epone. ²Dakhuea' o'kikame'nok "bueydik mo'epo," Diosa ena'tada Jesucristotaj oknopondenok Diosen Nokirega huadaky'o e'kika' bo'tihuapokika'ne. Ona'ti "bueydik mo'epo," Diosa onahue' mo'epone. ^{3,4}Moisésenba'taj nigpeikahue'dik o'uayne. Moisésenba' nopo'yareahue'dik mo'enok kenpa'ti noeanhuahuikahue'dik mo'uayne. Konigepo Diosa oro'omeytaj e'manopo'yarea'ta' o'pakpo ke'nen Huasi'poda o'ta'mona'uyate. Oro'omeyen huaso'nigda o'si'poe'uyate. Diosen huasi'ponayo dakhuea' kahue'da o'ika'uyate. Oro'omey dakhuea' o'ka'nok kenpa'da mabueydik mo'epone Moisésenba'te ea'tada oro'omey kenpa'da bueyhue' ka'ne'po Jesúsá oro'tehuapa' mo'nigbuey'uyate. ⁵Huakka'ada konig huanopoya'da on'pakika'nig on'nopoika'po dakhuea' ogkika'nig'a. Oro'omey huaknopoe'erinayo kenda Diosen Nokirega o'pakika'nigyo'da o'mepuke'ika'po Diosen o'kika'ne. ⁶⁻⁸Kenpa'da kenda oro'en huanopo'a o'pakika'nig e'mepuke'ika'nayo Diostaj pakhue' o'epo Diosen hua'a nigpeehue'dikda o'ene. Konig oro'en huanopo'a dakhuea' o'paknig e'kika'nayo konig Diosa o'pakika'nig kahue'dik o'ene. Konigepo konig oro'en huanopo'a o'pakika'nig e'nopoika'nayo kenpa'da o'bueyapone. Kennayo Diosen Nokirega o'pakika'nig oro'omey e'nopoika'nayo durugnopo'da Diosere o'noeonhuahuika'apone.

⁹Diosen Nokirega opudomeytaj e'nopo'toe'nayo konig huanopo'a o'pakika'nig kakahue' mo'ika'po kenda Diosen Nokirega o'pakika'nig mo'nopoika'po bo'kika'ne. Diosen Nokirega nopo'toehue' ee'nayo Cristoen ehue'da mo'ene. ¹⁰Cristo opudomeytaj e'nopo'toe'nayo Diosa dakhuea' e'ka' bokkahuea'depo "huadakda mo'ene," mona'denok dakhuea' kakahue' mo'ika'po Diosenyo'da bo'kika'ne. ¹¹E'bueytada kubarakya' Diosen Nokirega Jesucristotaj o'noyhuada'uyate. Diosen Nokiregada oro'omeytaj mo'nopo'toenok Diosenyo'da o'pakpo o'kika'ne. Kenpa'ti Diosen Nokiregada mo'nopo'toepo oro'omeytaj onte'ti huaboa'kon mo'noeika'apone.

¹²Konigepo oro'omeyen huanopo'a dakhuea' e'kika'ta' o'pakika'nig kahue'dik o'ika'ne. Diosenyo kika'dik o'ika'apone. ¹³Kenda oro'omeyen huanopo'a o'pakika'nig e'kika'nayo kenpa'da o'bueyapone. Diosen Nokirega mo'nopo'toenok dakhuea' e'kika' e'batiknayo Diosere o'noeonhuahuika'apone, egomey.

¹⁴Aya'tada Diosen Nokirega e'manopo'otnayo Diosensi'po o'ene. ¹⁵Oro'omeytaj Diosen Nokirega mo'nopo'toepo Diosen huanaba' ehue'ada Diosensi'po mo'ea'dene. Diosen Nokirega mo'nopo'toenok Moisésenba'taj me'pukhue' o'ika'apone. Diosensi'po o'epo, "oro'en pag, oro'en pag," Diostaj ona'ika'ne. ¹⁶Oro' Diosensi'po o'ene Diosen Nokirega oro'omeytaj mo'nopoea'ika'ne. ¹⁷Cristo pai'da o'nopo'e'uyatenig oro'omey konigti pai'da e'nopo'enyayo Cristoere Diosensi'po o'epo Cristoere Diosen o'taeapone, Cristoere durugnanada o'noeonhuahuika'apone.

¹⁸Oyda suigda pai'da o'nopo'unhua'po nogoknayo Cristoere

durugnanada o'unhuahuika'apone.
 'Urua'da o'unhuahuika'apone.

¹⁹Nogok aya'da Diosensi'potaj Diosa
 o'manoyhuada'apo. Diosere 'urunanada
 o'unhuahuika'apone. Aya' Diosa
 o'ka'uyatenig aya' on'tiahuayika'niga
 a'batiahuayya'po on'nigonhuahuika'po
 Diosensi'potaj e'batiahuayta' on'pakika'.

^{20,21}Diosa 'uruana'da e'ka'tada
 Adán Diostaj nigpeehue' o'eno'k
 "huadari sue'bada o'unhuahuika'apo,
 aratbutkon dakhue'da o'neapo,
 on'mabueyapo," Diosa oa'uyatenig'a.
 Nogoknayo oro'omey Diosensi'po
 o'noyhuaddepo 'urunanada o'e'apone.
 Huadariyo huae'erikon onte'ti parahue'
 ya'eapet, mabueyhue' ya'neapet.
 Huadakyo'kon ya'bakerekapet.

'Urubada ya'eapet. ²²Oyda
 kenpa'ti aya' Diosa o'ka'uyateniga
 konig ettone' on'si'popakpo
 on'tiripo pai'nanada on'nopo'ika'.

²³Oro'omeykon pai'nanada
 o'nopo'ika'ne. Diosen Nokirega
 oro'omeytaj e'nopo'toepi' Diosensi'po
 huayahuea' kenpa'ti huaboso' e'huae'
 o'nigunhuahuika'po pai'nanada
 o'nopo'ika'ne. ²⁴Kurudyo Diosere
 Diosensi'po o'unhuahuika'apone
 tiahuayhued e'eaded oknopoenok
 Diosa mo'nopo'yarea'ne. Tiahuayhue'
 ee'pi'. Diosere o'unhuahuika'apone
 o'nopo'ika'ne. ²⁵Diosere Diosensi'po
 o'unhuahuika'nig'a oynayo tiahuayhue'
 e'ika'pi' daka' o'nigunhuahuika'ne.

²⁶Daka' o'nigunhuahuika'po
 pai'da e'nopo'ete Diosen Nokirega
 bo'tihuapokika'ne. Konig Diosa
 o'pakika'nig nopohue'da ee'tada
 Diosen Nokirega oro'tehuapa' Diostaj
 'uruana'da mo'nigtiona'pakika'ne.

²⁷Konig Dios o'paknig oro'omey
 huaknopoe'eritaj Diosen Nokirega
 mo'nigtiona'pakika'ne. Diosa
 huanopoya'da oro'omeytaj daka'
 moknopoi'ka'po, katepi' o'pakika'nig

o'nopo'ika'po Diosen Nokireg
 e'tiona'pakte Diosadakon o'nopo'ika'.

**Pai'nanada e'nopo'unhuahua'pi'
 Cristoa bo'tihuapokaponok
 bo'teyya'aponok oknopoe'po
 batikhue'da Diosen
 'uruu'da o'kika'apone.**

²⁸Huakka'tada Dios o'pakpo
 o'baktie'ea'uyate. Diostaj di'nanada
 o'nepo pai'da en'nopo'e'nayo Diosa
 daka' o'batihuapokika'po huadak
 kagkike'po huadakda ka'nike'po
 Diosere kan'noe'nohuahuika'po
 Diosa o'batihuapokika'. Kenda
 o'nopo'ene. ²⁹Kenomeya Cristotaj
 o'noknopoe'apo huakkuruda Diosa
 o'maknopoe'uyate. Cristo Diosen
 Huasi'po huaknopoe'eried Huairi
 kaike'po, "konig do'hued Huasi'po
 kan'yahue'," Diosa huakkuruda
 oa'uyate. ³⁰Huakkuruda Diosa
 o'baktie'ea'uyate. Kenomeytaj
 "yan'nopo'korea' Jesucristotaj
 yanoknopoi'ka'," o'mana'po dakhuea'
 e'ka' o'bakkahuea'po "huadakda
 mo'ene," o'mana'po kenpa'ti "do'hued
 huasi'poere mo'noe'nohuahuika'apone,"
 Diosa o'mana'uyate.

³¹Dios oro'omeyere o'ika'po
 bo'tihuapokika'nok be'api' oro'omeytaj
 dakhuea' ogkahue'dik mo'ene.
 Me'pukhue'ada Diosen o'kika'ne
 daka' oknopoi'ka'ne. ³²Diosa Huasi'po
 Jesustaj bueyhue' ka'e'po tiokahue'
 o'uyate. Oro'omeyen dakhuea' e'ka'taj
 kamanigbueye'po mo'nigta'mona'uyate.
 Kenpa'ti Diostaj a'nigpeea'ikaya'po
 Diosa bo'tihuapokika'apone. Pai'da
 e'nopo'ete bo'tihuapokika'apone.
 Mo'noe'nohuahuika'apone. O'nopo'ene.
³³Diosa oro'omeyen dakhuea' e'ka'
 bokkahuea'depo "huadakda mo'ene,"
 mona'de'uynok "dakhuea' ogka'," be'api'
 oro'omey huaknopoe'eritaj huaahue'dik
 mo'ika'apone. ³⁴Oro'omeytaj

Cristo mo'nigbuey'uyatenok Diosa huakudaka'da ee'tada o'noyhuada'uyate. Diosere o'epo mo'nigtiona'pakika'nok oro'omey huaknopoe'eritaj "dakhuea' ogkika'po kenpa'da bueydik o'ne," be'api' toto'api' huaahue'dik mo'ene. ³⁵Oro'omey pai'da e'nopo'epi', ke'poda e'mepu'kepi', oro'omeytaj e'tierikpi', e'tidike'pi', e'huadiaypi', egkapi', aypo toehue' ee'pi', yudtaj toehue' ee'pi', taka'a a'araka'po e'huatiakpi' e'bueypi' Cristoanayo di'nanada okbatikhue'da mo'ika'ne. ³⁶Diosba'a oa'po:

Cristoen huaknopoe'eri o'nenok oro'omeytaj bo'huadiaypo e'arakta' bo'tipakika'ne. Konig oveja huakka'tehue' on'batiarakika'nig oro'omeytakon matinepahuihue' mo'epo e'arakta' bo'tipakika'ne. Apagba'a oa'.

³⁷Ken konig e'ika'pi' Cristo huakka' di' mo'ika'nok batikhue'ada nogiti nogiti Cristotaj oknopoika'ne. Diostaj nogiti nogiti daka' o'nigpeika'ne. ^{38,39}Diosa di'nanada mo'epo Jesucristo Huairi oro'tehuapa' mo'nigbuey'uyate. Okbatikhue'da di'nanada mo'ika'ne. E'bueypi', e'noepi', Diosen huata'moneria ee'pi', kuruderia egka'pi', toto' huairia e'magkapi' oy nogokpi' pai'da e'nopo'epi', Diosa okbatikhue'da di'nanada mo'ika'nok oro'omeyakon batikhue'da oknopoika'apone. Kenpa'ti be'api' huairi nokiregapi' kutayapi' soroktoyapi' dubayapi' huahueyapi' Diosya' oktiparathue'dik mo'epone. Diosa okbatikhue'da di'nanada mo'ika'nok batikhue'da oknopoika'apone. Do daka' ijnopoey.

**Israel aratbuttaj Diosa
o'baktie'ea'uyate.**

9 ¹⁻³Ken do'hued aratbut, Israel aratbut do'hued aratbut e'eadada huakka'ada Diostaj nopo'koreahued

o'nepo Cristotaj oknopoe'hued o'nenok kenomeytaj suhue'nanada ijmakunhuahuikay. Kan'nopo'kore' huakka'da ijmatinopoikay. Cristotaj kanoknopoe' huakka'da ijpakikay. Dakhuea' e'ka' kan'nopo'yare' kenda huakka'da ijpakikay. Do'hued aratbut kan'nopo'kore'po do'hua Cristotaj ekhueytudta' castiga do'taj e'nigogkata' ijpakikay. Do Cristotaj huaknopoe'eri ijjeppo buttida ijjay Diosen Nokirega me'nopoea'nok da ahue' ijjej. ⁴Israelen adhuea' huayayo Israel aratbut o'ne. Diosa huakka'da o'pakpo konig ke'nensi'potanig o'baepo kenomeytaj o'batohua'udhuahua'po 'urua'nanada o'epo o'matouka'uyate. Kenda do'a on'nigka'apone Diosa nogok nogok o'mana'uyate. Moisesenba' o'bayokuyate. Diosen jakyo konig kika'dik mo'ene o'mana'uyate. Cristo huamanopo'yarea'eri on'nigta'mona'apone o'mana'uyate. ⁵Abraham Isaac Jacobere Israel aratbuten adhuea'pane' o'nyuate. Jesucristokon Israel aratbut osi'poe'uyate. Cristo Dios o'epo aya'enda Huairi o'e. "Cristo 'urunanada Huairi o'ika'," aya'ada mon'batadi'kea'ika'.

⁶⁻⁸"Huasi'po i'toeapone, Abraham," Diosa ona'uyatenok Isaac o'si'poe'uyate. Kenpa'ti "Isaacensi'po o'nen hueretda huayayo o'epo, huayayoensi'po o'nen hueretda adhuea' huayayo o'neapo, Abraham," Diosa ona'uyate. Aya' Israelen huayayo Israel aratbut hueretda ehue' o'ne. Kenyo'da kenomeyda huasi'po i'matoeapone Diosa enak hueretda huasi'po Diosensi'po o'ne, o'nopoe. ⁹Kenpa'ti, "Nogbayoktida teyda ijhuatiakaponok Sara o'si'popakapo. Huabokereksi'po o'si'poe'apo," Abrahamtaj Diosa ona'uyate.

¹⁰Kenpa'ti Isaac Abrahamensi'po kenpa'ti oro'omeyen adhuea'pane'a

Rebecataj o'toepakuyate. Nogtiedda apag e'eada botsi'poa' huadapoyo o'nuyate. ¹¹⁻¹³Isaacensi'po si'poehued e'ne'ted kenpa'ti dakhuea' kahued e'ne'ted huadakpi' kahued e'ne'ted, "huasuedtaj huatone'ma'buya nigpeika'dik o'ika'apo," Rebecataj Diosa ona'uyate. Kenpa'ti "Jacobtaj di'nanada ijjuj. Esaútaj sue'da di' ijjuj." Apagba' kenpa' oa'. Ken Dios o'pakpo Jacobtaj oktie'uyate. Si'poehued ee'ted dakhuea' huadakpi' kahued ee'ted Diosa o'pakpo oktie'uyate.

¹⁴Esaútaj Diosa dakhuea' ogka'uyate ahue'dik o'ene. Dakhuea' kahue' o'ika' Diosa. ¹⁵"Be'tapi' di' ee'ta' ijpakpo di' ijjeapoy. Be'tapi' e'tinepahu'ita' ijpakpo ijtinepahuika'apoy," Moiséstaj Diosa ona'uyate. ¹⁶Oro'omey aratbut huata'da o'paknok Diosa tinepahu'ihue' mo'ene. Oro'omey diga'da o'baa'nok tinepahu'ihue' mo'ene. Diosayo'da o'pakpo mo'tinepahuika'ne. ¹⁷Apagba'te "Egipto huairi do'hua e'yahuea'uypi' do teynanada aya'tada ka'dik ijikay aya' aratbut aya' huadaribaya'da kanoknopo'ike'po, do'hued aratbut o'nendariya' ijmakoꝛoka'apoy." Diosa Egipto huairitaj ona'uyate. ¹⁸Egipto huairi nopo'koreahue' ka'e' Diosa o'pakpo o'nopo'e'uyate. Be'api' kenpa'da dakhuea' ka'ne' Diosa o'pakpo o'maknopo'ika'. Nogomeytaj kan'no'po'kore' o'pakpo o'maknopo'ika'.

¹⁹"Diosa o'paknok nopo'koreahue'dik o'eapoy. Nopo'koreahue'dik ee'nayo Diosa castiga menpa' ogkahue'dik mo'ene." Be'api' yadapetpi'. ²⁰Kenda Diostaj dakhuea' onahue'dik o'ene. Sorokkoso konig o'ene. Dios konig sorokkoso huaka'erionig o'e. Oro konig suhuigkosonig ee'pi' "¿suhuigkosoda mena'po o'nigkame?" Diostaj onahue'dik o'ene. ²¹Sorokkoso huaka'eri konigti

sorok mamasot o'toepo 'urua'nanada koso ka'dik o'e. Kenpa'ti e'paknayo huamanhuada' koso ka'dik o'e.

Konigti Dios katapi' kenda e'ka'ta' o'pakpo ka'dik o'ika'. Ekkahuea'ta' e'paknayo o'bakkahuea'apo. Castiga e'ka'ta' e'paknayo nogomeytaj castiga o'magka'apo. Ken konig o'ika' Dios.

²²Diosanayo aya'ada en'tiahuayte dakhuea' huakika'eritaj castiga e'magkata' e'pakada kenpa'ti Dios teyda o'ika' e'maknopo'e'a'ta' o'pakika'po ijhue'nanada o'manigunhuahuika'uyate. Idada castiga magkahue' o'uyate.

²³Onokteteyo' di'nanada o'maika'nig kenpa'ti o'matinepahuika'nig e'manopo'e'a'ta' o'pakpo oro'omeytaj kurudyo mo'noeanhuahu'ie' moknopo'e'a'ne. ²⁴Diosa o'pakpo judío aratbuttaj kenpa'ti nog aratbuttaj o'baktie'ea'po o'manopo'yarea'.

²⁵Kenda Oseasa Diosen huamanbatia'pakeria a'nennada o'manigmadoya'uyate:

Do'hued aratbut ehue' o'nunhuahuika'uynig "do'hued aratbut o'ne," ijja'apoy. Di' maehue' ijjunhuahuika'uynig'a di'da ijmæapoy. Diosa oa'uyate. ²⁶Kendariyo "Diosen aratbut ehue' o'nika'," oda'ika'nigtaj "Dios huanoeonhuahuika'eriensi'po o'ne." Yan'bahuaa'apet. Oseasa oa'uyate.

^{27,28}Isaías Israel aratbuttaj o'bahuaa'uyate: "Israel huayayo'en aratbut huakka'nanada o'neapo. Konig kuhuad e'pogte huakka'nanada kuhuad o'ika'nig Israel aratbut konigti huakka'nanada e'ne'pi' konig Diosa oa'uyatenig idada aratbuttaj castiga o'magka'aponok sue'da huakka'mon mabueyhue' o'neapo. Diosere on'noeonhuahuika'apo." Isaías oa'uyate. ²⁹Kenpa'ti oa'po:

Sodoma aratbut kenpa'ti
 Gomorra aratbut dakhuea'
 huakika'eri o'nenok Dios
 Huairi teynanada o'epo
 castiga o'magka'po aya'tada
 o'mahuiguyate. Oro'omey Israel
 aratbuttanayo mo'tinepahui'po
 aya'tada batiarakahue'
 mo'ëapone. Huakka'mon
 o'noeonhuahuika'apone. Isaías
 o'mana'uyate.

**Diosa dakhuea' e'ka' bokkahue'po
 Israel aratbuta Jesucristotaj
 eknopoe'ta' pakhue' o'nika'.**

³⁰Nogdakon e'manopoea'taj ijpaki.
 Diosa dakhuea' e'ka' bokkahue'
 nog aratbut pakhue' e'nikapi'
 Jesucristotaj o'noknopoekok Diosa
 o'bakkahuea'depo "huadakda mo'ene,"
 o'mana'uy. ^{31,32}Diosa dakhuea' e'ka'
 bokkahue'po Israel aratbutnayo
 Jesucristotaj eknopoe'ta' pakhue'
 e'ëada Diosa bokkahue'po "huadaka'
 mo'ene," mone'po Moisésenba' e'kika'ta'
 on'paknig'a nigpeikahue'dik o'nenok
 Diosa manopo'yareahue' o'uyate. Cristo
 konig e'ituka' huidonig e'bahuedatoka'
 huidonig o'ënokentaj huakka' judío
 aratbuta diga' okbira'po oknopoehue'
 o'nenok Diosa okkahueahue' o'maeapo.
³³Apagba' kenda oa'po:

Jerusalényo nogtatida
 ijta'mona'apoy. Ke'na konig
 e'ituka' huidonig o'ënok
 huakka'ada oknopoehue'dik
 o'nika'apo. Kentaj
 huaknopoer'inayo nama'da
 yoknopoikay ahue'dik o'neapo.

10 Israel aratbuta Cristotaj
 kanoknopo'e'po kenpa'ti Diosa
 dakhuea' e'ka' kamanopoyare'po
 do'hued huanopoya'da huakka'nanada
 ijpakpo on'nigtiona'pakika'ne, egomey
 pogomey. ²Israel aratbuta Diostaj
 huakka' e'pakada kenda Diosa

o'paknigtaj nopoehue'da o'ne. Kenda
 e'manopoea'ta' ijpaki. ³Diosa dakhuea'
 e'ka' a'bakkahueaya'po "huadakda
 mo'ene," Diosa a'manaya'po Israel
 aratbuta Cristotaj oknopo'e'dik e'ëada
 nopogkahue' o'nika'. Oro'omey
 huadakda o'ene. Moisésenba' daka'
 o'nigpeika'nok "huadakda mo'ene,"
 Diosa mona'apone. Israel aratbuta
 nama'da on'nopoika'po Diosen
 Cristotaj eknopoe'ta' pakhue' o'nika'.
⁴Moisésen e'mana' hua'a Cristoa aya'da
 o'nigpeika'uyate. Aratbuten dakhuea'
 e'ka'taj o'manigbuey'uyate. Moisésenba'
 konig dakuhapada o'ka'uyatenok
 oy Cristotaj huaknopoeritaj Diosa
 dakhuea' e'ka' o'bakkahuea'po
 "huadakda mo'ene," o'mana'ika'.

⁵"Huadakda mo'ene," Diosa
 kamane'po "Moisésenba' aya'da
 hua'a nigpeika'dik yanika'. Sigpi'
 dakhuea' kahue'dik yanika'." Moisésa
 e'madoya'uyate'tada kenda
 kikahue'dik o'ene. ⁶Diosa dakhuea'
 e'ka' kabakkahue'po "huadakda
 mo'ene," kamane'po Cristotaj
 oknopoepo "Cristotaj atotiakya'po
 kurudyo be'api' behuikdik o'ëapo"
 nopoehue' o'ene. ⁷Kenpa'ti, "Soroktoya'
 Cristotaj a'noyhuadaya'po be'api'
 hua'dik o'ëapo," nopoehue' o'ene.
 Cristo huakudaka'da e'e'tada Diosa
 o'noyhuada'uyate. ⁸"Huadak hua'a
 mo'peede'po mo'batia'pakpo huanopoya'
 mo'nopoe'de." Apagba'a oa'. Aratbut
 kanoknopo'e'po kenda huadak hua'a
 o'manmadikikay ⁹"Jesús oro'en
 Huairi o'e," aratbuttaj e'mana'nayo
 kenpa'ti Diosa huakudaka'da
 e'e'tada Jesústaj o'noyhuada'uyate
 huanopoya'da eknopoe'nayo
 Diosa oro'en dakhuea' e'ka'
 bokkahuea'po mo'nopo'yarea'apone.
 Diosere o'noeonhuahuika'apone.
¹⁰Huanopoya'da Cristotaj oknopoekok
 Diosa dakhuea' e'ka' bokkahuea'apone.

Kenpa'ti Jesucristotaj yoknopoye
o'mana'nok Diosa mo'nopo'yarea'apone.

¹¹“Aya'tada Cristotaj
huaknopoe'eritaj Diosa dakhuea' e'ka'
o'bakkahuea'po 'huadakda mo'ene,'
o'mana'aponok huaknopoe'eria
nama'da yoknopoikay nopoehue'dik
o'neapo.” Apagba'te kenpa' oa'.

¹²Aya' Cristotaj huaknopoe'eri
judío ehue' huaknopoe'eritaj judío
huaknopoe'erieretaj Diosa dakhuea'
e'ka' o'bakkahuea'po “Huadakda
mo'ene,” o'mana'aponok Diostehuapa'
konigti o'ne. Judío huaknopoe'eri
kenpa'ti judío ehue' huaknopoe'eri
konigti o'ne. Dios kenomeyen Huairi
o'e. Metinepahui' e'tiona'pakika'nayo
Diosa o'matinepahui'po
o'bakkahuea'apo. ¹³Kenpa'ti inpa'
Apagba'a oa': “Menopo'yarea',
dakhuea' e'ka' bekkahuea', Cristo
Huairi.” Aya'ada e'tiona'pakte Diosa
o'mapeedepo o'bakkahuea'apo
o'manoeanhuahuika'apo. Apagba'a
oa'. ¹⁴Aratbuta Huairi Cristotaj
oknopohue' ee'nayo “metinepahui',
Cristo Huairi,” onahue'dikda o'nika'.
Kenpa'ti Jesucristoen huadak hua'a
peehuedda ee'nayo Jesucristotaj
oknopohue'dik o'nika'. Jesucristoen
huadak hua'a huamanbatia'pakeri ehue'
ee'nayo Jesucristoen peehue'dikda
o'nika'. ¹⁵Huamanbatia'pakeritaj
Diosa ta'monahue' ee'nayo Cristoen
manbatia'pakhue'dik o'ne. Konigepo
huadak hua'a kan'manbatia'pake'po
Diosa mo'ta'mona'ika'ne. “Jesucristoen
huadak hua'a on'diktotiakpo
huamanbatia'pakeri 'urunanada o'ne.”
Apagba'a oa'.

¹⁶Jesucristoen huadak hua'a
huakka'ananada e'peeada eknopoe'ta'
pakhue'da o'nika'. “Diosen hua'a
o'manbatia'pakika'nig sue'ada
o'noknopoe, Huairi.” A'nennanada
Isaías oa'uyate. ¹⁷Kenpa' e'ika'ada

Jesucristoen huadak hua'a
e'manbatia'pakte aratbut on'peedepo
oknopoe'dik ya'neapetpi'.

¹⁸Jesucristoen huadak hua'a Israel
aratbut aya'ada on'peede o'nona'ne.
Apagba'a inpa' oa'uyate:

Huadariyo adtenanada meyopi'
aratbut o'nika'po Diosen hua'a
on'peede'uyate.

¹⁹Diosa nog aratbuttaj
o'manopo'yarea'apo. Kenda dapita'
Israel aratbuta on'nopoe'uyate,
o'nona'ne.

Opodomey Israel aratbuta
do'taj eknopoe'ta' pakhue'
mo'enok nog aratbuttaj
ijmatinepahui'apoy. Nog
aratbut nopohue'da
huae'eri o'ne opudomey
nama'da mo'nopoenig'a
nog aratbutnayo huadakda
do'taj me'noknopoe'aponok
diga' mo'mahuadiayapet.
Moisésa kenpa' Diosen
hua'a o'mana'uyate. ²⁰Nog
aratbuta do'taj ukhue' ee'pi'
me'noknopoe'apone. Dios konig
o'e moknopoe'a' Diostaj onahued
ee'pi' Diosa o'maknopoe'a'apo.
Isaías kenda me'pukhue'ada
Diosen hua'a o'mana'uyate.

²¹Israel aratbuttaj o'tia'pakpo: “In
aratbuta do'taj nigpeehue'da
mo'ika'ne. Do'taj moknopoe'batikuynen.
Aya'me'noeda yan'nopo'korea', onte'ti
do'taj menigpe'ika' o'manika'uyng'a.”
Kenda Isaías Diosen hua'a oa'uyate.

**Suhue'tada Israel aratbuttaj
a'manopo'yareaya'po
a'manoeanhuahuikaya'po Diosa
di' o'maepo o'matinepahui'po
o'baktie'ea'uyate.**

11 ¹Diosa ke'nen Israel
aratbuttaj kenpa'da maenhue'
o'uyate, o'nona'ne. Dokon Israel

aratbutda ijjeý. Abraham o'uyate do'hued adhuea'pane'. Abrahamen huayayo Benjamín aratbutkon ijjeý. Diosa do'taj enhue' me'uyne. ²A'nennada Diosa Israel aratbuttaj o'baktie'ea'uyate. Do'hued aratbut me'taene Diosa o'maknopoika'po maenhue'da o'ika'. A'nennada Elías Diostaj o'tiona'pakpo Israel aratbuttaj dakhuea' o'bahuua'uyate, Apagba'a oa'uyatenigtaj kenda mo'nopoene. ³“Israel aratbuta aya'da o'nen huamanbatia'pakeriomeytaj on'batiaraka'uyate, Huairi. O'nen huid kutopakon kente Diostaj 'uhua on'nigarakika'po on'nigmahuigika'nig ken kutopataj Israel aratbuta o'nenme'te. Diosen huamanbatia'pakeri doyo'da ijnoey. Do'takon e'arakta' mentipak.” Kenpa' Elías e'tiona'pakte, ⁴“Ehue', onyo'da noehue' i'ene. O'nayo'da do'taj di' ehue' o'ene. Siete mil huabokereka do'taj di' me'nene. Huata' ijmaktoenok e'ketka' dios Baaltaj pakhue' o'nepo Baaltaj huikudate tihuadhue' o'ne.” Diosa Elíastaj oatokuyate. ⁵Oy kenpa'ti Israel aratbut huakka'mona Diostaj di' o'nepo Jesucristotaj o'noknopoenok. Kenomeytaj Diosa di' o'maepo o'matinepahui'po Diosere kan'noeonhuahuike'po o'baktie'ea'uyate. ⁶Diosa o'pakpo huaknopoeritaj o'matinepahui'po dakhuea' e'ka' o'bakkahuea'po o'baepo kurudya' o'manoeanhuahuika'apo. Aratbutada huadaknana egkikak Diosa okkahueahue' o'maepo di' ehue' o'maepo baehue' o'mae. Oro' huadak o'kika'nok konigepo Diosa okkahueahue'dik mo'ene kenpa'ti ehue'dik mo'ene. Kenpa' o'pakpo okkahuea'dik mo'ene. Kenpa' o'pakpo e'dik mo'ene.

⁷Diosa dakhuea' e'ka' bokkahue'po “huadakda mo'ene,”

Diosa mone'po Israel aratbuta on'pakonhuahuika'uynig'a kenda Diosa o'paknig nopohue' o'nunhuahuika'uyate. Huakka'montaj Diosa o'baktie'ea'po dakhuea' e'ka' o'bakkahuea'po “huadakda mo'ene,” o'mana'uyate. Nogomey Israel aratbuta oknopoehue'ya ka'nike'. ⁸“Israel aratbuttaj Diosa oknopoehue'ya'taj o'maene'uynok Diostaj oknophonkahue' o'nunhuahuika'uyate. Oydakon oknophonkahue'da o'nika'. Diostaj konig ekpobigonig o'nika'po kenpa'ti Diostaj peehue'dik o'nika'apo.” Apagba'a oa'. ⁹Davidakon Israel aratbuttaj o'batia'pakpo:

Kirigayo' fiestate huakka'nanada aypo on'toepo on'bapika'po on'mamay'ika'po Diostehuapa' huadakda o'ene huata'da nama'da on'tinopoika'po idada on'mabueyapo. Huakka'nanada on'tamaika'nok Diosa di' mo'ene nama'da on'nopoenig'a Diosa castiga o'magka'apo. ¹⁰Konig ekpobig o'nepo Diostaj oknopoehue'dik o'nika'po. Konig nog aratbuten huanaba'nig huata'pite orogda o'nonbahuika'po pai'nanada on'nopo'unhuahuika'apo. Davida Diosen hua'ate oa'uyate.

Nog aratbuttaj Diosa dakhuea' e'ka' o'bakkahuea'po o'manoeanhuahuika'apo.

¹¹Judíomey Jesucristotaj oknopoehue' ene'pi' Diosa kenpa'da maenhue' o'maeapo, o'nona'ne. Nogokpi' ya'noknopoepet. Oyda judío huae'riomey Jesústaj oknopoehue' o'nenok nog aratbutataj oknopoehue'dik o'ne. Nog aratbut huaknopoeritaj Diosa dakhuea' e'ka' o'bakkahuea'po “huadakda mo'ene,” o'mana'po o'manoeanhuahuika'apo. Judío

aratbuta nog aratbuttaj on'batiahuaypo konigti Cristotaj eknop_oe'ta' yan'pakapetpi'. ¹²Judío aratbuta Cristotaj oknop_oehue' o'nenok nog aratbutataj huaknop_oe'eri Diosere durugnanada o'neonhuahuika'apo. Nogok aya' judíomeya Diostaj e'nopo'korea'de'te onte'ti Diosensi'po o'nedepo nogiti huakka'nanada on'madurugpakonhuahuika'apo.

¹³Opud judío ehue' hu_ae'eriomeytaj o'nona'ne. Opudomeytaj ka'maboroayike'po Diosa me'ta'mona'uynok huakka'nanada ijpakpo opudomeytaj dig_a'nada on'boroayika'ne. ¹⁴Opudomey 'urua'nanada Jesucristoen bo'kika'nigtaj huakka'mon do'hued judío aratbut kan'tiahuaypo kenpa'ti kan'nopo'kore'po opudomeytaj dig_a'da on'boroayika'ne. ¹⁵Diosa judío aratbut oknop_oehue' hu_ae'eriomeytaj o'maen'uyatenok aya'da nog aratbut on'nopo'korea'po Diosensi'po e'dik o'ne. Nogok judíomey on'nopo'korea'depo kenpa'ti Jesucristotaj o'noknop_oedepo huadaknanada o'epo. Konig e'buey e'manoyhuadonig ken konig o'neapo. ¹⁶Abrahamomey judío aratbuten adhuea'pane' Diosen aratbutda o'nepo Diosenyo'da ogkika'uyatenok kenomeyen adhuea' huayayo Diosen aratbut o'nepo Diosenyo'da ya'g'kika'apet. Kenda konig pan o'ne. O'nonbatia'pakapone. Judíomey pan Diostaj ogka'po huakkuru pan ogka'po Diostaj e'yokde'te huadakyo' Diosen o'e. Aya' kendation pansot nog pan e'kade'te konigti aya'da huadakyo' o'e. Diosen o'e. Ken konig judío aratbut Diosen 'uruyo' ya'neapet. Kenpa'ti hueymey hua'ihuit huadakda ee'nayo aya' hua'opipi' huadakda o'neapo. Konigti Israel adhuea'pane' huadakda o'nuynok adhuea' huayayokon huadakda ya'neapet. Diosenyo'da ya'neapet.

¹⁷Diosen judío aratbut konig olivo hueymey o'ne. Olivo huatoe'eria hua'opi e'ay o'baktega'po o'maenpo nog ohuey hua'opiada e'bakkudak o'noe. Ken konig huakka' judío aratbut hua'opi ekteg konig o'ne. Opudomey nog aratbut huaknop_oe'eri konig Diosen aratbutyo e'bakkude_ang mo'ea'po Diosa mo'nopo'noe_anhuahuika'ne. ¹⁸"Oro'omey huaknop_oe'eri huadakda o'ene. Judío oknop_oehue' hu_ae'eri konig hua'opi e'bakteganig dakhue'da o'ne." Kenpa' nop_oehue' yanikati'. Opudomey nog aratbuta Abrahamomeytaj oknop_oehue' e'ne'tada Abrahamomey Diostaj daka' o'noknop_oika' uynok kenomeyere opudomey_akon moknop_oika'po kenda daka' yan'nop_oe'.

¹⁹"Hueretda olivo huatiote oro'omey nog aratbuttaj Diosa a'bakkudea'ya'po judío hua'opitaj Diosa o'baktega'uyate." Opudomey nog aratbuta yadapetpi'. ²⁰Dakamon mo'nop_oe. Cristotaj oknop_oehue' o'nenok Diosa judíomeytaj o'maen'uy. Opudomey judío ehue' e'ead keno'da Cristotaj moknop_oika' nok Diosen mo'ika'. Huadakda o'ey, huata'da tinop_oehue' yanika'. Daka' yan'nop_oika'. ²¹Judío oknop_oehue' hu_ae'eritaj Diosa matinepahuihue' ee'nayo oro'omeynayo huadakda o'ey opudomey nog aratbuta huata'da e'tinop_oika'nayo kenpa'ti eknop_oebatiknayo opudomeytakon matinepahuihue' mo'epone. ²²Diosa di'nanada o'maika'po o'matinepahui'ika' e'matinepahui'ika'pi' oknop_oehue' hu_ae'eritaj ke'ponada castiga o'magka'apo. Oknop_oehue' judío hu_ae'eriomeytaj o'maen'uy. Opudomey huaknop_oe'eritanayo o'matinepahui'ika'de. Huadakda o'ey huata'da tinop_oehue' e'ika'nayo kenpa'ti Jesústaj eknop_oika'nayo

Diosa mo'tinepahui'ika'apone. Diostaj eknopoebatiknayo Diosa castiga mogka'apone. Kenda daka' yan'nopoika'. ²³Diosen judío aratbut en'nopo'korea'nayo huaboa'da Cristotaj e'noknopoē'nayo Diosa o'matinepahui'apo. Teyda o'epo hueretda olivotaj o'bakkudea'apo. Ke'nen aratbut onte'ti o'maea'apo. ²⁴Opuomey Cristotaj huaknopoē'eri nog aratbutda mo'epo konig dubayo olivo hua'opi ee'pi' hueretda ta'ba olivoyo Diosa mo'bakkudea'uyn. Opuatapi' e'bakkudea'nayo judío aratbut Diosen hueretda aratbuttaj dapita' Diosa o'bakkudea'apo.

**Israel aratbuttaj Diosa
dakhuea' e'ka' o'bakkahuea'po
o'manopo'yarea'po
o'manoeahuahuika'apo.**

^{25,26}“Konig judío aratbuttaj Diosa o'magka'apo oro'omeya daka' o'nopoene.” Opu nog aratbut nama'da nopoehue' yanika'. Huakka'da judíoey Jesústaj oy eknopoē'ta' pakhue' e'nunhuahuika'ada nogoknayo aya' huadik nog aratbuta Jesústaj o'noknopoēdenok kenoknayo aya' judíoey o'noknopoēapo, kenda huaboa'da e'manopoēa'ta' o'pakne, egomey. Apagba'a oa'po:

Jerusalénya' Israel adhuea' huayayo huamanopo'yarea'eri o'edeapo. Judío aratbuttaj o'manopo'korea'apo. Dakhuea' e'ka' o'bakkahuea'apo. ²⁷Kenda ijmana'uynig ijmanigka'apoy. Kenomeyen dakhuea' e'ka' ijbakkahuea'apoy. Diosa Israel aratbuttaj o'mana'uyate.

²⁸Huakka'nanada judío aratbuta Jesucristoen huadak hua'a eknopoē'ta' pakhue' o'nuyok opudomey nog aratbuta Jesústaj oknopoē'dik mo'ika'po Diosensi'po mae'dik mo'ene.

Diosanayo judíoen adhuea'pane'taj o'baktie'ea'uyatenok judíotaj di'nanada o'maika'. ²⁹Abrahamen adhuea' huayayotaj ijbaktie'ea'depo ijmatinepahui'apoy. Diosa ona'uyate. Nogpa'dakon ahue' o'eapo.

³⁰Opuomey nog aratbutda a'nenda Diostaj nigpeehue' e'nika'uytada oydakon judíoey nigpeehue' o'nika'nok Diosa opudomeytaj mo'tinepahui'ika'ne. ³¹Judíoey oyda Diostaj nigpeehue' e'nika'tada konig Diosa mo'tinepahui'ika'ne nogok judíotakon o'matinepahui'apo. ³²Aya'tada konigti matinepahui'dik kaē'po “aya'ada konigti dakhuea' ogkika' aya'ada konigti nigpeikahue' o'nika',” Diosa o'bahuua'uyate.

³³Diosnayo huakka'nanada o'nopoika'. Huakka'nanada e'ka' o'nopoika'. Konig Diosa o'pakpo castiga o'magkadhuahuika'apo, konig Diosa nogomeytaj o'matinepahui'onhuahuika'apo, Diosa o'kika'nig, nopoehue'dik o'ika'ne oro'omey. ³⁴“Kenda Diosa o'nopoika'nig nopoehue'da o'ene. Diosa aya'da o'nopoēnok aratbuta Diostaj onmadikahue'dik o'ene. ³⁵Diosa onte'ti mo'bayoke'popi' mo'nigke'popi' sigpi' Diostaj yokhue'dikda o'ene.” Diosba'a kenpa' oa'. ³⁶Diosa aya'nanada o'ka'uyate, aya'da o'tamaika'. Diosen aya'da o'nika'. “Dios 'urunanada o'ika', huaboro'nanada o'ika', huadaknanada o'ika'.” Aya'ada kadike'.

**Diostayo'da mon'nigpeika'po
mogkika'.**

12 ¹Daka'nanada o'nona'ne, egomey pogomey. Diosa di'nanada mo'ika'po mo'tinepahui'ika'nok okkahueh' mo'nika'po “Diosenyo'da ijjeonhuahuika'apoy. Diostayo'da ijnigpeika'apoy. Diosenyo'da

ijkika'apoy." Huanopoya'da mon'nopoika'. Kenda Diosa o'pak.
²Konig oknopoehue' huae'eria on'nopoika'nig ogkika'nig konigti kikahue' mo'nika'. Nogpa'da mon'nopoika'. Diosa o'pakika'nig mon'nopoika'po mogkika'. Kenda huadakyoda, kenda Diosa o'paknig mogkika'.

³Jesucristoen huamanmadika'eri ijjepeo daka' on'boroayi': Huairi ehue' e'eada huairi ijjepeo nama'da nopoehue' yanikati'. Huadakda ehue' e'eada huadakda ijjepeo nama'da nopoehue' yanika'. Opuada daka' yan'nopoika'. Diostaj 'uruada oknopoika'po Diosen huadakda kika'dik o'ene, daka' nopoika'dik o'ene. ⁴Huaso' nogtida ee'pi' huaba' hua'i huabopi hua'opi huakpo hua'oj huakitta' nogda nogda huaso'a o'toepeo nogso'tida e'eada huaba'a o'baa', hua'ia o'hua'ika'ne, huakpoa o'tiahuayika'ne, huakitta'a oa'pakika'ne. ⁵Ken konig oro'omey huaknopoe'eri huakka'nanada ee'pi' Cristotaj oknopoepeo Cristoen nogso'tida o'ika'ne. Huayahuaya o'baotika'ne. Huayahuaya nogso'tida o'maika'ne.

⁶Diosen Nokirega mo'nopo'toenok kenpa'ti Diosa mo'nopoea'nok nogda nogda Diosen kika'dik o'ika'ne. Nog huaknopoe'eri huama'buytaj a'batihuapokya'po nogda nogda nigkika'dik o'ika'ne. Diosen hua'a Diosa oro'taj e'manopoea'nayo Diostaj daka' oknopoepeo daka' mon'manbatia'pakonhuahuika'. ⁷Kan'mantihuapoke'po Diosen Nokirega e'tihuapoknayo nog aratbuttaj daka' mon'mantihuapokika'. Apagba' kan'manmadikike'po Diosen Nokirega oro'taj e'tihuapoknayo daka' mon'manmadikika'. ⁸"Yan'nopo'korea', Diostaj yan'nigpeika'." Aratbuttaj kan'maboroayike'po Diosen

Nokirega e'tihuapoknayo 'uruada mon'maboroayika'. Huakupepi' e'tae'nayo durugteda pai'da huae'eritaj mon'bayokika'. Huaknopoe'eritaj huabatioka'eri ee'nayo daka' yan'batikoka'. Pai'da aratbuttaj e'batihuapoknayo durugteda mon'batihuapokika'.

Cristotaj oknopoepeo Diosen 'uruana'nanada mogkika'.

⁹Daknopo'da mo'nepo huayahuaya di' mon'maika'. Dakhuea' e'ka' mon'tinosikpo huadakyoda mogkika'.

¹⁰Konig huama'buytanig konig huidpotanig di' o'maika'ne konigti nog huaknopoe'eritaj huayahuaya di'da mon'maika'. Noganayo huadak oa' huadak o'kika' huayahuaya mon'matinopoika'po mon'bahuua'ika'.

¹¹Batikhue'ada Diosen digada mogkika'. Digada Diostaj mon'eretpakpo mogkika'.

¹²Durugnanada Diosere o'noeonhuahuika'apone durugteda mon'nopoika'. Pai'da e'nopo'enayo batikhue'da mo'noknopoeonhuahuika'. Batikhue'da mon'tiona'pakonhuahuika'.

¹³Pai'da e'eada huaknopoe'eri huama'buytaj aypo yudtapi' huakupepi' mon'bayokika'. Nogbaya' huama'buy e'tiaknayo mon'baedpo kan'taye'po aypo a'batobapeya'po mon'baika'.

¹⁴Oro'omey Cristotaj huaknopoe'eri o'enok huakka'mona bo'huadiaypo dakhuea' mogkika'apone. "Diosa kamatinepahuie'po," mon'mationa'pakika'. Kenomeytaj dakhuea' bahuahue'ada mon'mationa'pakika'.

¹⁵Cristotaj huaknopoe'eri huama'buy durugda o'nenok kenomeyere mon'durugpakika'. Huama'buy en'huiкте a'manopo'noeyaya'po kenomeytaj mon'manoeyonohua'.

¹⁶Huayahuaya dig bahuahuayhue' mo'nika'. Huayahuaya daka'

mon'matojika'. "Donayo huadakda ijikay," huata'da tinopoehue' mo'nika'. Pai'da huag'eri huama'buytaj mon'bapakika'. "Donayo huakka'da ijnopoe," nopoe' mo'nika'.

¹⁷Oro'taj be'api' dakhuea' egka'nayo kentaj kenpa'ti dakhuea' ogkahue' mo'nika'. Aya' bakpoteda huadaky'o mogkika'. ¹⁸Nogtaj nogtaj maboyhue' mo'nika'. Manoeya'dik ee'nayo huayahuaya yan'manoeynoeyika'. ¹⁹Be'api' dakhuea' egka'nayo kenpa'ti dakhuea' magkahue' mo'nika', huadi' egomey pogomey. Diosa castiga kama'ge'. "Aratbuta dakhuea' egka'nayo do'huataj castiga ijmagka'apoy," Dios Huairia oa'uyate. ²⁰Kenpa'ti "Ontaj dakhuea' huaka'eria aypota' ee'nayo yan'bayokikati'. Maymaya' ea'nayo hue'ey yan'mamaya'ikati'. Ken konig egkika'nayo nama'da dakhuea' yogkamey on'nopoepo kokbedag'da on'pakpo on'bira'apo," Apagba'a oa'uyate. ²¹Noga dakhuea'da egka'nayo kentaj mahuadiyhue' mo'nepo huadakda mogkika'.

13 ¹Dios Huaboro' Huairi o'ika'po gobierno huairitaj nigpeika'dik mo'nika'. ²Gobierno huairitaj nigpeehue' ee'nayo kenpa'ti Diostaj nigpeehue' ee'onigti o'ene. Dakhue' o'ka'nok gobierno huairia castiga mogka'apone. ^{3,4}Huadakda e'kika'nayo gobierno sorotataj me'pukhue'dik o'ika'apone. Dakhuea' eka'nayo huairitaj nigpeehue' ee'nayopi' gobierno huairien sorotataj me'pukdik o'ea'pone. Gobierno huairia oro'omeytaj kan'batiokike'po kan'batihuapokike'po Diosa o'baktie'ea'uyatenok huadakda mogkika'. Huadakda o'kika'po huairitaj me'pukhue' o'ika'apone. "Huadakda boka'ne," huairia monika'apone.

Kenpa'ti gobierno huairi dakhuea' huaka'eritaj castiga kan'magkike'po Diosa o'baktie'ea'uyatenok dakhuea' eka'nayo me'pukdik o'ika'apone. ⁵Konigepo castiga ogkahue' mo'epo gobierno huairitaj mon'nigpeika'. Kenpa'ti gobierno huairitaj e'nigpeika' huadakda o'e mon'nopoepo mon'nigpeika'. ⁶Gobierno huairi konig Diosen huanaba' Diosa o'paknok aratbuttaj on'batihuapokika'. Konigepo gobierno huairitaj huakupe bayokika'dik o'ene.

⁷Gobierno huairitaj dehuea' ee'nayo mon'bayokika'. Gobiernoen huakupe huatae'eria huakupe beyok ena'nayo mon'yokika'. Huairi huadakda egkika'nayo huadakda o'e mon'tinopoepo huadak o'kika' mon'hua'ika'. ⁸Nogtaj ijhue'da dehuehue' mon'maika'. Huayahuaya di' mon'maika'. Huayahuaya di' e'maika'nayo aya' konig Diosen hua'a o'nigpeika'ne. ⁹"Nogen huatoe'taj bakdejhue' yanika'. Nogtaj barakhue' yanika'. Berehue' yanika'. Nogtaj da bahuahue' yanika'. Nogen katepi' en'tae' eretpakhue' yanika'." Diosen hua'a o'enok "Huakka' huata'da di' mo'ika'nig konigti huayahuaya di'da yan'maika'," ken konig e'kika'nayo aya' Diosen hua'a o'kika'pone. ¹⁰Huayahuaya di'nanada e'maika'nayo nogomeytaj dakhuea' magkahue' o'ea'pone. Ken konig nogomeytaj di' e'maika'nayo aya' Diosen hua'a o'nigpeika'po dakhuapada o'kuhuitika'ne. ¹¹A'ti Cristoa bo'huahuarakdeaponok huayahuaya di'da mon'maika'. O'tiakdeaponok konig e'tayonig e'ikada mon'maboato'po onte'ti Cristoen diga' mogkika'. Cristoa oro'omeytaj a'batobehuihya'po ida bo'huahuarakdeapone. ¹²Oy iyo huadarioy aratbut on'maika'po

konig sikkiregya' huakka'nanada dakhuea' egkadhuahuikade'te a'ti Cristo o'huarakapopo huame'nonig o'eapo. Konig aratbut sikkiregya' dakhuea' ogkika'nig mon'batik. Konig huame'noete huadakda huakika'erionig huadakda mogkika'. Huadak e'kika' konig oro'en huatioka'pegonig onte'ti dakhuea' kikhue' o'eapone. ¹³Konig huame'noete aya'ada etiahuayika'te oro'omey Cristotaj huaknopoe'eri huadaka'da mogkika'. Fiesta ee'te diga' bapehue' mo'nika', huakka' huamai'hue mayhue' mo'nika', okkudahue' mo'nika'. Nogtaj nogtaj bakdejhue' mo'nika'. Dakhuea' kikhue' mo'nika'. Maboyhue' mo'nika'. Kenpa'ti dig mahuanopoe'hue' mo'nika'. ¹⁴Huairi Jesucristoa opudomeyen huanopo' mo'nopo'toenok kenda Jesucristo o'pakika'nig mogkika'. Konig oro'en huanopo'a dakhuea' e'ka'ta' o'eretpakika'nig nopoe'hue' mo'nika'po kikhue' mo'nika'.

Nog huama'buy nogpa'da kika'dik o'ne e'matinopoe'ada dakhue' ogkika' bahuaahue' mo'nika'.

14 ¹Opudomeyere huakka'da huama'buy huaknopoe'eri o'nika'. Huakka'mon aya' Jesucristoen huadak hua'a nopoe'hue' o'nepo nogpa'da Diosen ogkika'. "Nama'da mo'nopoe'po," maboyhue' yanika'. ²Huakka'da huaknopoe'eri aya' aypo huaenpi' bape'dik o'ene on'nopoi'ka'. Nogomeyanayo aya' Cristoen hua'a daka' nopoe'hued o'nepo aypoyo'da bape'dik o'ene on'nopoi'ka'. ³Opudomey huaknopoe'eri aypo huaenere bapika'dik o'ene huanopoe'eria aypoyo'da huabape'eritaj batibiraehue' yanika'. Kenpa'ti opudomey aypoyo'da huabape'eria aypo huaenere huabape'eritaj "dakhuea' ogka'," bahuaahue' yanika'. Aypo huaenere huabape'eritaj Diosa o'bae'ika'. Kenpa'ti

aypoyo'da huabape'eritaj Diosa o'bae'ika'. ⁴Oro'omey huaknopoe'eri konig Diosen huanaba' o'maepo "dakhuea' ogka'," nog Diosen huanaba'taj bahuaahue' mo'nika'. "Dakhuea' ogkika'," "huadakda ogkika'," Diosayo'da bahuaa'dik o'epo kenpa'ti huadak kagkike'po Diosa batihuapokika'dik o'mae.

⁵Kenpa'ti sábadote baahue' o'epo tiona'pakika'dik o'ene huakka'mona on'nopoi'ka'. Nogomeynayo judioen fiesta huame'noete e'tiona'pakta' pakhue' o'nika'. Aya'me'noeda konigti o'enok aya'me'noeteda Diostaj tiona'pakdik o'ene on'nopoi'ka'. Sábadote baahue'da e'tiona'pakta' e'paknayo kenda yag'kika'. Sábadopi' nog judioen fiesta huame'noete e'baa'ta' e'paknayo kenda yag'kikati'. ⁶Dios Huairi 'urunanada o'ika' aya'ada kanoknopoe'po huakka'mona sábadote baahue' o'nika'po on'tiona'pakahuadika'. Kenpa'ti Dios Huairi 'urunanada o'ika' aya'ada kanoknopoe'po nogomeynayo sábadote'pi' on'baa'po aya'me'noeteda on'tiona'pakika'. Kenpa'ti Dios Huairi 'urunanada o'ika' kanoknopoe'po huakka'mona dakiti Dios on'tiona'pakdepo aypo huaenere on'bape'ika'. Dios Huairi 'urunanada o'ika' kanoknopoe'po nog huakka'mona dakiti Dios on'tiona'pakdepo aypoyo'da on'bape'ika'.

⁷Diostehuapa' aya'da kika'dik o'ene. Katepi' Diosa o'pakika'nig kika'dik o'ika'ne. Katepi' oro'omey huata'da o'pakika'nig kikhue'dik o'ika'ne. Kenpa'ti Diosa o'paknok o'bueyapone. ⁸Kenpa'ti oro'omey o'noepo Jesucristo Huairitaj o'nigpeika'ne. Jesucristo Huairi o'paknok o'bueyapone. O'noepo Diosen o'ene. E'bueypi' Diosen o'ene o'nopoe'ne. ⁹Oro'omey e'manoete oro'en Huairi a'ikaya'po kenpa'ti

e'mabueyte oro'en Huairi a'ikaya'po
Cristoa mo'nigbuey'uyate. Onpa'ti
Diosa o'noyhuada'uyate.

¹⁰Dakhuea' o'ka' huama'buytaj
huaahue' mo'nika'. Huama'buytaj
batibiraehue' mo'nika'. Nogok aya'ada
Cristotaj tikupobo'dik o'epone.
Dakhuea' e'kika'nayo Cristoa kenda
mona'apone. ¹¹Apagba'a inpa' oa':

Ijnoeonhuauikay, buttida ijjay.
Do'taj aya'ada huikudate
mentibahuadpo "Cristoyo'da
Dios Huairi o'e," me'nona'apone.
Kendation buttida ijjay. Dios
Huairia oa'.

¹²Nogok Dios Huairitaj o'tikupobopo
huama'buytaj e'batibirae'uy'nayo
"dakhuea' o'kika'," huama'buytaj
e'bahuauy'nayo kenda Dios Huairitaj
ona'dik o'epone.

**Huama'buytaj dakhuea' tokahue'
a'eya'po daka' mon'nopepo
huadakyo' mogkika'.**

¹³Konigepo "dakhuea' o'ka',"
Cristotaj huaknopoe'eri huama'buytaj
huidpotapi' huayahuaya bahuaahue'
mo'nika'. Huama'buytaj dakhuea'
batokahue' a'eya'po huadakyo'
mogkika'. ¹⁴Konig Jesucristo Huairitaj
huaknopoe'eri ijje'po aya'da huaen
aypopi' huadak o'enok bapika'dik
o'ene doa e'nope'tada "huaen
huakyaripi' donayo bapehue'dik
ijjey," nogapi' en'nope'tada do
e'bape'nayo kentehuapa' dakhue'da
o'e. ¹⁵Kenda huaenpi' huama'buya
bapehue'dik ijje' on'nope'ika'nig
oro'omeya' e' bapika'nayo huama'buytaj
dakhuea' e'batoka'nayo ke'nakon
e'bape'nayo dakhuea' ogka'apo.
Konigepo huama'buytaj di' maehue'dik
o'epone. Kenomey huaknopoe'eri
huama'buytakon a'manopo'yareaya'po
Jesucristoa o'manigbuey'uyate. Ken
huaen huama'buy bapehue'dik o'epo

oknopoe'batikhue' ka'ne'po ken huaen
bapehue' mo'nika'. ¹⁶Dakhuea'da ogka'
huaahue' mo'ike'po konig kika'dik
o'ene e'nope'ada kikhue'dik o'ika'ne.
¹⁷Diosensi'po o'epo Jesucristo Huairitaj
oknopoika'po "in huaen bape'dik
o'ene," "nog huaen bapehue'dik o'ene,"
kirigayo' nopoe'hue' o'ika'ne kenpa'ti
"in huamai' mai'dik o'ene," "nog
huamai' mayhue'dik o'ene," kirigayo'
nopoikahue' o'ika'ne. Diosensi'po o'epo
Jesucristo Huairitaj oknopoika'po
Diosen 'urua'da e'kika', huadakyo'da
e'kika' kirigayo' mon'nope'ika'po
mogkika'. Kenpa'ti Jesucristo
Huairitaj oknopoe'po o'eretdi'pakpo
huayahuaya di' mo'maepo
mo'manoeyika'. Kenpa'ti Jesucristo
Huairitaj oknopoenok Diosen Nokirega
mo'nopo'durugpakika'ne. ¹⁸Ken
konig Cristotaj o'nigpe'ikapo Diostaj
o'durugpakika'ne. Kenpa'ti "huadakda
ogkika'," aratbuta bo'huai'kapone.

¹⁹Huama'buy huayahuaya
di' a'maikaya'po huayahuaya
a'manoeya'ikaya'po huadakyo' e'kika'
mon'eretpakika'. Kenpa'ti huama'buy
nogiti' nogiti' Jesucristo Huairitaj
kanoknopo'ike'po 'urua'nanada e'kikata'
mon'pakika'. ²⁰Nog huaknopoe'eri
huama'buy huaenpi' bapehue'dik o'ene
yan'nope'tpi' oro'omeykon bapehue'
mo'nika'. Oro' e'pe'nayo oro'taj
on'tiahuayo yan'bapeapetpi' konigepo
onte'ti Cristotaj ya'noknopoe'batikapetpi'.
Konigepo huaen huadakda
bape'dik ee'pi' bapehue' mo'nika'.
Huama'buytaj dakhuea' batokahue'
mo'nika'. ²¹Oro'omey huaen o'pe'nok
huamai'hue' o'mai'nok katepi' o'ka'nok
huama'buyakon dakhuea' eka'nayo
eknopoe'batiknayopi' dakhue'da
o'e. Onte'ti huaen bapehue' mo'nika'.
Huamai'hue' mayhue' mo'nika'. Nogded
manigkahue' mo'nika'. ²²Aya' huaenda
bape'dik o'ene o'nope'tpi'. Katinig mai'dik

o'ene o'nopoetpi'. Oro'anayo Diostayo'da daka' mo'noknopoika'. Dakhuea' kikhue' o'ene o'nopoedepo durugda o'epone. ²³Ken huaen bapehue'dik o'ene e'nopoda e'bape'nayo dakhuea' o'kay o'nopoepone. Katepi' e'ka'ta' o'pakpo dakhue' o'e e'nopoda eka'nayo Diostaj dakhuea' o'ka'ne.

Huama'buy nogiti kanoknopoike'po mon'batihuapokika'. Oro'enda o'pakpo kikhue' mo'nika'.

15 ¹Huakka'mona huama'buy kenda huaen bapehue'dik o'ene on'nopoika'. Oro'omey huaen bape'dik o'ene daka' o'nopoepo kenomey nogiti Diostaj kanoknopoike'po mon'batihuapokika'. Oro'tehuapayo'da kikhue' mo'nika'. ²Kenomey kenda huaen bapehue' o'nika'nigtaj nogiti huadak kagkike'po, nogiti Cristotaj kan'nigpeike'po, kanoknopoike'po mon'batihuapokika'. ³Cristo huata'da a'durugpakaya'po kahue' o'ika'uyate. Dioseny'o'da e'kika'tada "Aratbut Diostaj on'huadiaypo do'taj bo'tidi'kika'apone" Apagba'te kenpa' oa'. ⁴Oro'omeytaj kan'manmadikike'po Apagba' mo'nigmadoya'uyate. Kenpa'ti Apagba'taj o'peika'po pai'da o'nopo'epo oknopoebatikhue' o'ika'ne. O'nopo'noeypo Cristo e'tiakte ekpoe' o'nigunhuahuika'ne. ^{5,6}Oro'omey pai'da e'nopo'ete Diosa moknopo'ika'ne, mo'nopo'noeya'ika'ne, kenpa'ti Jesucristoa o'paknok huayahuaya mo'manoeynoey'ika'ne. Konigepo Jesucristoen Diostaj Jesucristo Huairien Apagtaj oro'omeya onokteteyo' "huadaknanada i'ene," "urunanada i'ene," "dakiti Dios" mo'nonika'.

"Yan'nopo'korea' Cristotaj yanoknopo'e'." Pablo Cristoen huata'moneria judio ehue' huag'eritaj o'manbatia'pakika'uyate.

⁷Konig Jesucristoa oro'omeytaj di'da mo'epo mo'bae'uyne konigti

huaknopo'e'eri huama'buytaj huayahuaya di'da mo'nepo mon'bae'ika'. "Dios 'uruda o'e. Dios huadakda o'e," huakka'ada kanoknopo'e'po huayahuaya di'nada mon'bae'ika'. ⁸"Opudomeytaj kabatihuapokike'po Cristotaj ijmanigta'mona'apoy." Diosa judio adhuea'pane'taj o'mana'uyate. Diosen hua'a buttida o'e kamanopoike'po kenpa'ti Diosen hua'a a'kaya'po judiotaj a'batihuapokikaya'po Cristo o'tiakuyate. ⁹Kenpa'ti "Dios huakka'da mo'matinepahui'po Cristotaj oknopo'edenok Diosa oro'en dakhuea' e'ka' bokkahuea'uyne. Dios huadaknanada o'ika'." Judio ehue' huag'eri aratbutakon kan'batia'pakike'po Cristo o'tiakuyate. Apagba'te inpa' o'madoya'uyate:

Judio ehue' huag'eri en'maete "Dios huadakda o'ika'. Diosa o'matinepahui'ka'," i'ija'apoy. Diostaj i'jbatadi'kea'apoy. Diostaj dakiti i'ija'apoy. Apagba'te kenpa' Cristoa oa'uyate.

¹⁰Nog Apagba'te inpa' oa': Judio aratbutere yan'durugpakika' Diosa nog aratbuttaj o'mana'uyate.

¹¹Nogyo Apagba'te inpa' oa': "Dios 'urua'nanada o'ika'," "Uruda Huairitone' o'ika'," Aya' nog aratbuta aya'baya'da yan'tia'pakikati'.

¹²Isafasakon inpa' o'madoya'uyate: Isa'en adhuea' huayayo huakka'da o'neapo. Nogtiada Huakhuairi o'epo. Nog aratbutenbeta' Huairi o'epo. Nog aratbut ken'taj huakka' on'pakapo. Kentaj o'noknopoika'apo. Apagba'te kenpa' oa'uyate.

¹³Diosa 'urua'nanada mogkadhuahuika'apo buttida o'ika'nok Diostaj daka'nanada moknopoike', Cristotaj moknopoepo

mo'durugpakike' kenpa'ti mo'noeyike'. Diosen Nokirega teyda monopo'toenok Diosa 'urua'nanada bokadhuahuike', nogiti nogiti daka' kanoknopoike'po. Ijtiona'pakikay.

¹⁴Opudomey Cristotaj huaknopoe'eri konig do'hued huama'buy konig do'hued huidpo mo'epo huadaknanada mo'epo, huayahuaya di' mo'maika'ne.

Huakka' Cristotaj moknopoe'po huayahuaya manmadikika'dik mo'ika'ne. Do kenda daka' e'nopoe'pi'

¹⁵Diosa me'ta'mona'nok in beroba'te okkahuehue'da ka'ne'po daka' on'boroaypo on'nigmadoya'ne. ¹⁶Nog aratbuttaj Jesucristoen huadak hua'a kamanbatia'pakike'po Diosa me'tin pahui'po me'ta'mona'uyne. Nog aratbuta Jesucristotaj o'noknopoenok Diosen Nokirega o'manopo'toepo Diosa bae'dik mo'maepone.

¹⁷Jesucristotaj yoknopoe'po Diosen 'urua'nanada ijmanmadikika'nok huakka'ada judío ehue' huae'eria on'nopo'korea'depo Diostaj on'nigpeika'. Konigepo durugda ijikay. ¹⁸Cristoa me'nopo'te onhuahuika'nok Jesús en huadak hua'a ijmanbatia'pakonhuahuika'uy. Konig Diosayo'da kika'dik o'eni'g 'urua'nanada ijikika'uynok huakka'ada nog aratbuta Cristotaj o'noknopoika'po Diostaj on'nigpeika'. ¹⁹Diosen Nokirega be'teypaka'nok Diosonig 'urua'nanada ijikika'uy. Ijbayarea'ika'uy. Ken konig Jesucristoen huadak hua'a huabada ijmanbatia'pakonhuahua'po Jerusalénya'kon huaboa'da ijmanbatia'pakonhuahua'po nogbaya' nogbaya' bideda Ilírico huadaribayo Jesucristoen huadak hua'a daka' ijmanbatia'pakonhuahuika'uy.

²⁰Keya' nogomey Cristoen huadak hua'a on'manbatia'pakdenok on'nopo'korea'depo Jesucristotaj o'noknopoenok, keya'

do'hua Cristoen huadak hua'a manbatia'pakhue' ijjemey. Keya' aratbut Cristoen huadak hua'a peehued ee'ted ijpakpo ijmanmadikikay.

²¹Kenda Apagba'te oa'nig ijikikay.

Aratbuta Cristotaj tipeehued o'neonhuahuika'depo on'tipeeapo. Cristotaj o'noknopenka'apo. Apagba'te kenpa' oa'uyate.

Romayo ijhua'apoy, Pabloa o'nopoe'uyate.

²²Romayo opudomeytaj e'mata'unhua'ta' ijpakika'nig'a nog aratbutte huakkuru hua'dik ijje'uy. Jesucristoen huadak hua'a peehued huae'eritaj huakkuru hua'dik ijje'uy. Konigepo opudomey Roma huae'eritaj huahuahue'dik ijjuy. ²³Oynayo nogbaya' nogbaya' ijmanmadikadhuahuika'depo aya' ijka'depo huakka' huabayok ijhue'da opudomeyere e'mata'unhua'ta' ijpakonhuahuika'depo ²⁴Españayo ijtiakonhuahua'po opudomeytaj ijmeta'ika'apoy, ijnopoe'y. Opudomeyere e'durugpakonhuahua'de'te do'taj men'tihuapokpo Españayo menta'mona'. ²⁵Oyednayo Jerusalényo ijhua'apoy. Pai'da e'e'ada huama'buy huaknopoe'eritaj huakupe ijtohua'apoy.

²⁶Macedonia huaknopoe'eria kenpa'ti Acaya huaknopoe'eria Jerusalényo pai'da huae'eri huama'buytaj huakka' huakupe a'manigta'monaya'po on'eretpakpo on'bayokikame'te.

²⁷Jerusalénya' judío huama'buya huakkuruda Jesucristoen huadak hua'a Macedonia huae'eritaj on'manbatia'pak onhuahuika'uyatenok Macedonia judío ehue' huaknopoe'eria konig dehuea' on'maepo Jerusalényo huama'buytaj on'pakpo huakupe on'bayokikame'te.

²⁸Kenda ijkuhuitonpo huakupe Jerusalényo pai'da huama'buytaj ijbayokuddepo Españayo ijhua'po

opudomey Roma huae'eritaj onta'unapet. ²⁹Opudomeyebayo e'tiakde'te Cristoa me'nopo'toenok on'madurugpaka'apone.

³⁰Jesucristo Huairitaj moknopoepo Diosen kakike'po do'taj bo'tihuapokpo Diostaj diga' men'tiona'pakika', egomey. Kenpa'ti Diosen Nokirega di'da mo'ea'nok diga'da men'tiona'pakika'. Daka' o'nona'ne, egomey. ³¹Judeaya' oknopoehue' huae'eritaj Pablotaj yatioka', Dios, men'tiona'pakonhua'. Ken huakupe ijtohua'po ijbayoke'apoy. Huama'buy Jerusalénya' durugteda ka'de'po men'tiona'pakonhua'. ³²Dios e'paknayo opudomeyebayo durugteda yokyeapoy. Durugtenanada opudomeytaj on'tiahuayapone. Opudomeyere ijnopo'noeyapoy. ³³Diosa a'manopo'noeyaya'po opudomeyere kajike'.

Saludos o'manigidikta'mona'uyate.

16 ¹Oro'omeyen huidpo, Febe, huadakda o'ika'po Cristoen huaknopoe'eritaj o'tihuapokika'po Cencia huakka' jakya' o'batihuapokika'. ²Konig Huairi Cristoa o'paknok Febetaj daka' yade'ika', konig huama'buy huaknopoe'eritaj 'urua'da on'bae'ika'nig konigti kentakon yade'ti'. Febe nogomeytaj doeretaj huakka'da bo'tihuapokuyok katepi' Febe e'ka'te yan'tihuapokikati'.

³Priscila Aquilaere doere Jesucristoen huadak hua'a o'manbatia'pakika'po o'manmadikika'uy. Priscilataj Aquilataere do'hua saludos ijmanigidikta'monay. ⁴Do'taj on'tioka'po mo'bueyay'uyne. Konigepo kenomeytaj dakitia' ijmanikay. Kenpa'ti aya' judío ehue' huae'eri huama'buya dakiti on'manika'. ⁵Huaknopoe'eri huama'buy huidpoere Priscila Aquilaereen jakyo Apagba'

a'peeya'po ogkupopakika'po kenomey huama'buytaj huidpotaere saludos ijmadikta'monay. Epeneto huabokerek o'epo, Acaya huadaribayo huae'eri o'epo huakkuruda Jesucristotaj o'nopo'korea'po oknopo'euyate. Huadi'da Epenetotakon saludos ijdikta'monay. ⁶María opudomeytaj huakka' bo'tihuapokonhuahua'uy. Kentakon saludos ijdikta'monay. ⁷Do'hued aratbut Andrónico Juniastaere saludos ijmadikta'monay. Doere huabakuda' jakyo o'ne'uy. 'Urunanada huaknopoe'eri o'ne. Cristoen huamata'mona'eria daka' o'matinopoey. Do'hua Jesucristotaj oknopoehued ee'ted huakkuruda Jesucristotaj o'noknopoe'uyate.

⁸Ampliatstaj saludos ijdikta'monay. Amplias Cristoen huaknopoe'eritaj di'da me'taene. ⁹Urbanotaj saludos ijdikta'monay. Urbano oro'ere Jesucristotaj o'nigpeika'po o'manmadikikay. Kenpa'ti di'da Estaquistaj saludos ijdikta'monay. ¹⁰Apelestaj saludos ijdikta'monay. Apeles huaknopoe'eri o'epo pai'da e'nopo'eda Aristotaj oknopoebatikhue' o'uy. Kenpa'ti Aristóbuloen huabettaj saludos ijmadikta'monay. ¹¹Herodión do'hued aratbut o'e. Herodióntaj saludos ijdikta'monay. Kenpa'ti Narciso ke'nen huabettaere saludos ijmadikta'monay. Huairi Jesucristoen huaknopoe'eri o'ne. ¹²Ettone' huidpo Trifena Trifosataere saludos ijmadikta'monay. Kenomeya Huairi Jesucristotaj on'nigkika'. Kenpa'ti huadi'da huidpo Pérsidataj saludos ijdikta'monay. Pérsida huakka' Huairi Jesucristoen o'nigkikauyate. ¹³Rufo huabokerektaj saludos ijdikta'monay. 'Urua'da huaknopoe'eri o'e. Aya'ada on'tinopoika'. Rufoen huayetaj saludos ijdikta'monay. Ke'na konig do'hued huayeonigti me'taika'uy.

¹⁴Asíncritotaj saludos ijdikta'monay. Flegontetaj Hermastaj Patrobastaj Hermestakon saludos ijmadikta'monay. Kenomeyere huaknopoe'eritaj saludos ijmadikta'monay. ¹⁵Filólogotaj, Juliataj, Nereotaj Nereoen huama'buytaj, Olimpastaj huaknopoe'eri kenomeyretaj saludos ijdikta'monay.

¹⁶Huayahuaya di'da yan'mae'po huayahuaya yan'batodurugpakika'. Aya'da huaknopoe'ere nog huakka' jak nog huakka' jak huae'eri huaknopoe'eria saludos on'madikta'mona'.

¹⁷Keyoj ijjay. Nama'da huamanmadika'eria opudomeytaj nama'da e'manmadika'ta' on'pakika'. Onte'ti hueretta'da oknopoe'hue'dik mo'eapetpi', nama'da bokika'apetpi'. Buttida e'manmadika' moknopoe'de'uy. Kenomey nama'da on'manmadika'nok yan'bakhua'. Kenomeytaj peehue' yanika'. ¹⁸Kenomey nama'da huamanmadika'eri oro'omeyen Huairi Jesucristotaj nigpeehue'da o'nika'po kenpa'da huata'da o'deretpakpo ogkika'. Nama'da konig 'uruda huadik on'batia'pakpo on'manmadika'po Cristoen 'uruda huaknopoe'eritaj nama'da mona'nok kenomey nama'da huamanmadika'eritaj peehue' yanika'. ¹⁹O pudomeya Huairi Jesucristotaj 'urua'da on'nigpeika' aya' huaknopoe'eriada nogya' nogya' mo'tinopoene. Konigepo ijdurugpaki. O pudomey huadakyo' a'kikay' daka' mo'nopoika'nok kenda ijyaki. Kenpa'ti dakhuea' a'kay' nopoe'hue' mo'ika'nok kenda ijjeretpaki. ²⁰Dios Huamanoeya'eria bo'tihuapoknok ida toto' nama'da huaa'eria onte'ti engaña ogkahue'dik mo'epone. Huairi Jesucristoa daka' opudomeytaj mogkike'.

²¹Timoteoa doere huabaa'eri saludos mo'dikta'mona'ne. Kenpa'ti do'hued aratbut Lucio Jasónere Sosipatererea saludos mo'dikta'mona'ne.

²²Do Tercio in Pabloen beroba'te ijtamadoya'po Jesucristo o'paknok do'huakon saludos on'dikta'mona'ne.

²³Gayoen jakyo do Pablo ijikay. Gayoen jakyo huaknopoe'eria a'batadi'keaya'po on'bakudika'po, Gayoa saludos bo'huaa'ne. Erasto huakka' jakyo huakupe huatoe'eria saludos mo'dikta'mona'ne. Kenpa'ti huama'buy Cuartoa saludos bo'huaa'ne. ²⁴Aya' opudomey huaknopoe'eritaj Huairi Jesucristoa daka' mogkike'.

**Diostaj Jesucristotaere dakiti
mo'da'ika' Pabla o'a'uyate.**

²⁵Dios 'urunanada o'e. Teynanada o'e. Konig teyda kanoknopoike'po opudomeytaj Diosa bo'tihuapokike'. Jesucristoen huadak hua'a oknopoe'dik yanika' kenpa'ti nopo'korea'dik yane' ijmana'ika'uy. Kenpa'ti Jesucristoen huadik ijmanmadikika'uy. Dios huadari kahuedaded Cristotaj ijta'mona'apoy Diosayo'da huanopoya'da o'nopoika'uyate. ²⁶Jesucristoen huadak hua'a Apagba' huamanbatia'pakeria on'manbatia'pakika'uyatenig oy Diosa mo'nopoead'ene. Oy aya'baya'da aratbut nogya' nogya' on'mapeedepo o'noknopoe'de. Kenda yan'manopoe' Diosa o'mana'uyate. Diosnayo o'noeonhuahuika'. Aya'da aratbut nogbaya' nogbaya' kanoknopoike' kanigpeike' Diosa Jesucristoen huadak hua'a o'manopoea'de.

²⁷Dios nogtida Huairi o'e. Diosayo'da aya'nanada o'nopo'e. Jesucristotaj oknopoe'po "Dios 'uruda o'e. Kenpa'da huadakananada o'e." Mon'batia'pakika'. "Dakiti, Dios," mo'nonika'.